№ 12 Należytość pocztowa opłacona ryczałtem. • פרייז 20 גראשען. • „CZENSTOCHOWER CAJTUNG".

Bibljot. Jagiellońska Kraków św. Anny 19

טשענסטאכאווער

אבאנמענט-פרייז מיט ז מיליאנער-שטאדט:
מיט מיטנ מיט 20 גראשען
אין מיטנ מיט 30 גראשען.
די פרייז אין לאנד ווי אויך: מיט מיטנ מיט 3 מיליאנער שטאדטן.

פארשיינט יעדען פרייטאג.
redakcja i administracja
ערשטע אלעע 5. — טעלעפאן 201.

אבאנמענט-פרייז: 3 מאנאט 20 גראשען.
מיט מיטנ מיט מיטנ מיטנ מיטנ
CZĘSTOCHOWA, ALEJA 5. TELEFON 201.
מיטנ מיטנ מיטנ מיטנ מיטנ מיטנ מיטנ מיטנ מיטנ מיטנ

Piątek d. 23 marca 1934 | ליכט-צינדען 5.35 | פריילאג, פ' צו ז" ניסן תרצ"ד.

פוילישער יוד, ערפיל דיין חוב פאר דיינע אומגליקליכע ברידער פון דייטשלאנד!

כשר לפסח
MENORA
פארלוט מארגאראריין
צום קאכן
MENORA MENORA
צום בראטן
צום באקן
אכט אויף הענר מארקע
MADA
AMADA

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער מיטארבייטערין חנה קאהן און פאמיליע צום פריה-צייטיגען טויט פון זייער פאטער און מאן

ישראל היורש נ"ע

אינהאבערין פון שניידערין-ווערקשטאט

י. וועקסלער

מיט איהרע מיטארבייטערינס.

Rodzinie Guterman
z powodu śmierci nieodżałowanego
Ich Męża i Ojca
b. p. MOJŻESZA MORDKI
wyrażają głębokie współczucie
J. Lasocki i L. Krakauer.

אונזער פערוואלטונגס-מיטגליעד ה'

מאנעלע גומנרמאן

צום טויט פון זיין פאטער

נ"ע משה מרדכי

דריקט אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל

דער יודישער טישלער-צעך.

צו דער חתונה
פון ה' לייביל סרעברניק מיט פרל. דינציא ווייגער
ווינשען א הערצליכען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט
ב. באטשאן און פרוי.

טשענסטאכאווער יודען!

מורא'דיג איז די נויט אויף דער יורישער גאס, שרעקליך איז דער הונגער צווישען פיעל פון אונזערע ברידער.

אויב אין די טעג פון א גאנץ יאהר זענען מיר פערפליכטעט ענטגעגען צו קומען די בערערפטיגע, צו געבען הילף די הונגעריגע, זענען מיר נאכ-מעהר מחויב צו זארגען פאר זיי אין די ימים-טובים און איבער אלעם — אין פסח, אין יום-החרות, בנוגע וועלכען אונזערע חכמים האבען פראקלאמירט דעם הערליכען פרינציפ: „כל דכפין ייתי וייכול" — ווער עס איז הונגעריג, זאל קומען און עסען. קיינער פון אונז טאר זיך דעריבער פסח נישט אוועק-זעצען צום טיש, אזוי לאנג ווי ער האט נישט ערפולט זיין מענשליכען און ברידערליכען חוב, איידער ער האט נישט געגעבען זיין טייל פאר דער ריזי-גער צאהל בעדערפטיגע.

יעדער טשענסטאכאווער יוד מוז פסח האבען דעם בעוואוסטזיין, דאס א דאנק זיין מאטעריעלער הילף, האבען אויך די שטראהלען פון דאזיגען פרייהייטס יום טוב אריינגעשיינט אין די וואוינונגען פון די פער'חושכ'טע און פעראימטע יודישע פאמיליעס און כאטש אויף א ווייל געמאכט זיי פערגעסען אין די אלטעגליכע צרות און פיין.

לויט'ן ביישפיעל פון די פריהערדיגע יאהרען האט אויך היי-יאהר די קהלה ארגאניזירט א קמחא אקציע אין אונזער שטאדט און יעדער יודישער איינוואוינער וועט בעזוכט ווערען דורך ספעציעלע דעלעגאטען, וועלכע האבען אויף זיך גענומען די דאזיגע איידעלע און וויכטיגע מיסיע.

יעדער טשענסטאכאווער יוד מוז לויט זיין יכולת און אפילו איבער זיין יכולת געבען זיין נדבה די קהלה-דעלעגאטען און ערשט דאן וועט ער מיט א רוהיג געוויסען קענען זאגען: איך האב מיין פליכט לגבי מיינע ברידער עהרליך און געוויסענהאפט ערפילט!

עס קומען אן די פסח-טעג, ווען עס ווערען דערמאנט די צרות און ליידען, וועלכע אונזערע עלטערן האבען אמאל געהאט אויסצושטעהן אין גלות-מצריים, ווי אויך די געטליכע הילף, וועלכע האט זיי דעמאלט געשיצט און בעפרייט; אין די דאזיגע טעג דערוועקט זיך אין אונז די האפנונג, אז אויך יעצט, ווען אונזערע ברידער ווערען אין פערשידענע לענדער, איבער-הויפט אין שכנות'דיגען דייטשלאנד — ווי אמאל אין מצריים — פערפאלגט, פערקנעכטעט און געפייניגט, וועט זיך אויך די געטליכע הילף בעווייזען אין דער ריכטיגער צייט און די יודען פון זייערע שווערע און אכזריות'דיגע ליידען בעפרייען. זאלען דעריבער אויך מיר פון אונזער זייט מיטהעלפען צוצואיילען די ערלעזונג און בעפרייאונג, וואס קען געטהון ווערען דורך געבען צרקה פאר בעדערפטיגע, ווייל

גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה —

דאס צרקה געבען, דאס אפרופען זיך אויף די ווערה געשריען און נויט פון די ליידענדע און געדריקטע, העלפט צו דערנעהנטערן די ענדגילטיגע גאולה פון די יודען.

נחום אש אבד"פק.

בחודש ניסן תרצ"ד.

2 זלאטעס א ליטער — 2 זלאטעס א ליטער
די לאנג-בעוואוסטע **מעד-און ווין-פאבריק** אינה. **יוחנן לענטשנער**
גאריבאלדי-גאס 15
מאכט בעקאנט, אז אין מיין פאבריק, אויך אין געוועלב פון ה' בעריש טשענסטאכאווסקי אגראדאווא 1 בעקומט מען א ליטער ווין, אויך א ליטער מעד צו 2 זל.
כשר לפסח זעהר גוטע סהורה, זיס, שטארק, עכטער טרויבען-ווין און אלטען קורזעליווער מעד צו זעהר בילליגע פרייזען. — ספעציעל מעד פאר קינדער, וואס מאזלען צו בעקומען א גאנץ יאהר. איך האף, אז די ג' קונדשאפט וועט זיין העכסט צופרידען. מיט אכטונג **יוחנן לענטשנער**

בעקאנטמאכונג.
דער טשענסטאכאווער ראבינאט מאכט בעקאנט, אז די מצות, וואס ווערען אויסגעבאקען אין גאלדבערג'ס בעקערי", 1 אלעע 5, זענען דורכ'ן ראבינאט אנערקענט אלס חמץ גמור און קענען נישט גענוצט ווערען אויף פסח.
די, וועלכע האבען שוין אזעלכע מצות געקויפט, מוזען זיי פערקויפען צוזאמען מיט'ן חמץ.
הרב וכר"צ דפה.
טשענסטאכאוו, בחודש ניסן תרצ"ד.

צו דער חתונה פון אונזער ליעבען זוהן און ברודער אברהם סולקאווסקי מיט פרל. יאדזיא בידא אונזערע הארציגסטע ברכות און אייביגע צופריידענהייט.
עלטערן און געשוויסטער.

בעקאנטמאכונג.
דערמיט ווערט מיטגעטיילט, אז דער פערקויף פון מצות געפינט זיך היי-יאהר אין די הענד פון דער קהלה-פערוואלטונג.
דער פרייז פון איין קג. מצות איז 1 זל., גע-פאקט אין פעקלעך צו 5, 3 און 1 קג.
אין אייגענעם אינטערעס ווערט די היגע יוד. בעפעלקערונג אויפגעפאדערט אויסצוקויפען באנעס אויף מצות אין דער גמינע-קאנ-צעלאריע פון 8—2 און 4—8, אדער אין דער סוחרים און פאבריקאנ-טען באנק, אלעע 22.
אבנעמען די מצות קען מען:
1) אין די לאקאלען פון דער סוחרים און פאבריקאנטען באנק, אלעע 22
2) אין געוועלב, ב. יאסעלעוויטשא 6.
פערוואלטונג פון דער יוד. קהלה
אין טשענסטאכאוו.
טשענסטאכאוו, דעם 22 מערץ 1934 י.

יודען, שוינט אייער געלד!
די בע-ריהמטע **ווייבען** און **מעהל "Halwin"**
פון דער אין גאנץ פוילען בעקאנטער פירמע
אינה. **הערש ליבערמאן, לאדז**
וועלכע זענען כשר לפסח למהדרין מן המהדרין זענען צו בעקומען אין דער פירמע
„ZŁOTY RÓG" (אינהאבע: שטשופאק)
טשענסטאכאוו, מיראווסקא 1 (רוג נייער מארק)
צו גענויעסטע פאבריקס-פרייזען!
דער פרייז איז אנהויבענדיג פון **1.50 זל. פאר א פלאש**
פעמערקונג: דאס איז די איינציגע קוועלע אין טשענסטאכאוו און אומגעגענד, וואו מען בעקומט אונזערע אויסארבייטונגען.
ביי מיר איז אויך צו בעקומען שפירט און שליוואויץ של פסח אין קליינע פלעשלעך
שטשופאק און **עפשטיין**, נייער מארק

כרמל-ווין פון דער פירמע **ראטשילד**
בעקומט מען ביי **שטשופאק און עפשטיין, נייער מארק.**

לחג הפסח! לחג הפסח!
יעדע ווירטין האט זיך שוין איבערצייגט, אז דאס געבעקס קומט אויס אמבעסטען, ווען עס ווערט געבאקען אויף די פרעפאראטען פון דער זייט
50 יאהר עקזיס-טירענדער פירמא **Dr. A. OETKER**
ד"ר עטקער מאכט דאס יאהר א גרויסע איבערראשונג
פראשקעס צו באקען פסחיריג געבעקס:
בעריהמטער באק-פולווער BACKIN
וואניליע - צוקער Cukier waniljowy
מיט'ן הכשר פון הרב הגאון ר' עקיבא הכהן ראפאפארט מדאנציג.
בענוצט די דאזיגע פראשקעס, וועט איהר האבען א אמת'ן עונג יום טוב.

בעקאנטמאכונג.
כ'מאך בעקאנט מיינע געעהרטע קונדען, אז אין דער אלט-בעוואוסטער פירמע
A. WELGRIN
בעקומט מען אויף **פסח** די בעסטע גרויסע **לאקס-הערינג** אויך ענגלישע דעליקאטעס מאטיאס-הערינג און צום מאריינירען איינפאכע גוטע הערינג
קומט און איבערצייגט אייך ביי דער בעוואוסטער פירמע
A. WELGRIN, St. Rynek № 1.

PP. Lekarzom: **Dr. Heymanowi i Dr. Geislerowi** za troskliwą opiekę podczas choroby naszego drogiego Męża i Ojca
b. p. Mojżesza Mordki Gutermana
oraz wszystkim tym, którzy wzięli udział w pogrzebie i oddali ostatnią posługę naszemu niezapomnianemu Zmarłemu, a w szczególności Zarządowi i Członkom Stow. Wzajemnej Pomocy **„Achiezer"** oraz Stow. Drobnych Kupców, wyrażają tą drogą serdeczne „Bóg Zapłać"
Żona, dzieci i wnukowie.

„דער אונדעוזעהבאָר מענש".

(סוף פון זייט 2).

בעמערקט צווישען פאָלק גלות אָבגע־ריכט. אַזוי האָבען זיי דערגרייכט דעם אידעאַל פון אַ רואה ואינו נראה.

אַזוי איז עס געווען אַמאָל, אין די „אַלטע" צייטען.

דעם היינטיגען מענש איז אָבער דאס דאָזיגע געפיהל שוין פרעמד. עס איז פרעמד און אונוויכטליך אי דעם כלל, אי דעם יחיד.

אַ נישט־דערזעהבאַרער מענש—דאס איז היינט אַ געשפענסט, אַ קאָשמאַר, וואס קאָן בלויז אָניאָגען אַ פחד אויף אַ היינטיגער, מאָדערן - אָרגאַניזירטער געזעלשאַפט. אַ נישט - דערזעהבאַרער מענש—ערקלערט דער פּאָליציי - פּרע־פעקט זיינע אונטערגעאָרדענטע, אין דער ערצעהלונג פון וועללס—איז אַ קראַפט, אַנ'איבערמאַכט.

קראַפט—בעדייט נישט מעהר היינט צו טאָג, די הימלישע ברכה צו שאַפען און בויען. היינט פערשטעהט מען אונ־טער דעם וואָרט, די קללה פון צושטערונג און פערניכטונג. ציטערט מען דערפאַר.

אין באמת, ווי קאָן דאס עפּעס די היינטיגע געזעלשאַפט דולדען נעבען זיך אַזאַ מין אומדערזעהבאַרען קאָנ־טראָלער, וועלכער קאָן דיר צו יעדער צייט שטעהן אַליין אַנ'אונבעמערקטער אונטער דיינע פּלייצעס און זיך צו אַלעם צוקוקען, צו אַלעם צוהערען.

ניין, אַזוי גוט און שעהן האַלט עס נאָך נישט מיט'ן געוויסען פון דער היינטיגער וועלט, אַז זי זאָל צו יעדער צייט פאַר קיין שום קאָנטראָלע נישט דאַרפען מורא האָבען. פאַר דער אַל־טער „השגחה" האַלט מען אין איין ענט־לויפען און — דאָ נאָדיר גאָר אַ נייעם אונדערזעהבאַרען משגיח.

אַ חוץ דעם — אַנ'אונדערזעהבאַרער מענש — די צייט פון „ניי־זאַכליכקייט" קאָן עס גלאַט נישט ליידען!

דער היינטיגער דור, וואס איז דער־צויגען אויפ'ן פסיכאָ פון קאַמף דאַרף אַ מענש, מיט וועלכען עס זאָל זיין זיך צו שפּיעלען, ווי עס שפּיעלט זיך די קאַץ מיט דער מויז; אַ מענש, מיט וועלכען עס זאָל זיין מיט וועמען זיך צו ראַנגלען און צו קעמפען, און וועל־כען מען זאָל קאָנען מיט בליקען פון שפּאָטישער נקמה, אָדער קנאה, צי גאָר מיט אַ מעטאַלענער קויל דורכ־שטעכען.

די היינטיגע געזעלשאַפט דאַרף אַ מענש, אַ ממשות'דיגען, וועלכען דער פּאָליציאַנט זאָל קענען דערלאַנגען מיט זיין גומי־שטעקען, דער שטייער־עקזע־קוטאָר זאָל איהם קאָנען אויפזוכען און דערקענס'ן אין מיטען מאַרק און איהם די טאַשען אויסשאַקלען.

אַ רואה ואינו נראה — עפּעס אַזאַ אַבסטראַקט וועזען, וועלכעס דו קענסט עס קיינמאָל נישט דערטאַפּען—דאס איז אַ קנאַפּ אַרסיקעל פאַר דער היינטיגער געזעלשאַפט.

און דער יחיד?

אויך ער, דער יחיד ליעבט זיך נישט היינט איבריג אין דער ראָל פון אַ „רואה ואינו נראה". דער היינטיגער מענש שטרעבט און וויל וואס וועני־גער זעהען, וואס וועניגער וויסען און פערשטעהן—דאַגעגען וואס מעהר געזע־הען ווערען, וואס מעהר זיך אין די אויגען וואַרפען.

עס איז דאָך איבריגענס גאָר קיין וואונדער נישט. לעבען מיר דאָך אין אַ תקופה, וועמענס צייט־אויסדרוק עס איז די רעקלאַמע — אָט די פערשייטע מאָדערנע שנאָרעריי!

אָנגעהויבען האָט עס זיך מיט עקס־פּרעסיאָניזם — מיט דער שטרעבונג פון מענש זיך וואס מעהר אויפצוואַרפען מיט דעם ביסעלע מכלומר'שטען מענש־ליכען גייסטיגען בעזיץ; דאס דאָזיגע וואס מעהר צו ענטפּלעקונג און אויס־דרוק צו ברענגען. און עס איז די דאָ־זיגע ריכטונג געווען אין געגענזאַץ צום אימפּרעסיאָניזם, צו דער ריכטונג, וועלכע האט געשטרעבט וואס מעהר צו דערקענען און וואס מעהר צו בע־ריינכערען דעם מענשליכען בעוואוסט־זיין מיט איינדריקען גענומען פון דער אויסען־וועלט, פון די וועלט, וועלכע רינ־געלט אַרום דעם מענש און געפונט זיך מחוץ פון איהם.

אימפּרעסיאָניזם הייסט עקספּאַנסיע, התפשטות. עס איז דאס אַרויסקריכען פון דער ענער מענשען־שאָל אין דער וועלט אַריין. עס הייסט קלעטערן אויף אונ־בעקאַנטע הויכקייטען, זיי צו דערקענען.

דער־קענען הייסט — ערוועבען, ער־אָבערן.

דער היינטיגער מענש אָבער גאָרט נישט מעהר נאָך טיעפען אמת'ן איינ־דרוק. ער יאָגט זיך ליבערשט נאָך אויסדרוק—נאָך זעלבסט אויסרופונג. אַ מיעדער, אַנ'אויסגעמאַטערטער האַלט ער אין איין צוריקלויפען. צוריק פון דער גרויסער וועלט און פון אַלעם, וואס איז אויסערהאַלב דעם מאַטעריע־לען מענשליכען „איך". צוריק צו דער געדיכטער פינסטערניש, וועלכע האט געהערשט אין די היילען, וואו עס האבען געוואוינט די אור־עלטערן זיי־נע. עס קאָרטשעט און ציהט זיך דער מענש צוריק איין אין די אייגענע גראָבע סקאָרופּע.

שטעהען פאַרשער און געלעהרטע און האַלטען אין איין פּרעדיגען: דער מענש... דער מענש... דער מענש... פערטייטשען עס דיפּלאָמאַטען: דאס פאָלק, און עס פערשטעהט עס דער יחיד, דער מכלומר'שטער מאַסען־מענש: איך, איך, איך!

עס האט זיך אָנגעהויבען מיט עקס־פּרעסיאָניזם און אויסגעלאָזט מיט אַ ניי־ער „עבודה־ורה"—דער מיאוסטער אָב־גאָט, וועלכער איז נור ווען געווען—דער אָבגאָט, וואס הייסט: „מענשעלע". De-Ka.

די פייערונגען אין אונזער שטאָדט לכבוד דעם מאַרשאַל פּילסודסקי'ס נאָמענסטאָג.

די פייערונגען לכבוד דעם נאָמענס־טאג פון מאַרשאַל פּילסודסקי זענען ביי אונז אין שטאָדט אויסגעפאַלען זעהר אימפּאָזאַנט.

די אייגענטליכע פייערונגען האָבען זיך אָנגעהויבען זונטאג אין אָוועגד מיט אַ „צאַפּסטרזשיק" אויפ'ן אילומינירטען מאַגיסטראַט־פּלאַץ.

אַ לענגערע און זעהר שעהנע רעדע האט געהאַלטען דירעקטאָר וואצלאוו קאָבילעצקי, וועלכער האט געשילדערט די גרויסע לייסטונגען פון מאַרשאַל פּילסודסקי פאַר פּוילען און ספּעציעל זיך אָבגעשטעלט אויף זיינע לעצטע 2 דערגרייכונגען לטובת דעם לאַנד: דעם נישט־אַגרעסיע־פּאַקט מיט רוסלאַנד און דעם אָבמאַך מיט דייטשלאַנד.

מאָנטאָג, 10 אַ זייגער פריה זענען פאַרגעקומען אין די געבעט־הייזער גאָטעס־דינסטען לכבוד דעם מאַרשאַל פּילסודסקי.

אין דער שטאָדט־שוהל

האָבען זיך פערזאַמעלט פאָרשטעהער פון ראַבינאַט מיט'ן רב ר' נחום אַש, פאָרשטעהער פון דער קהלה מיט די פּרעזעסען י. ראָזענבערג און ח. וועקס־לער אין דער שפּיץ, די האַנדווערקער־צעכען מיט זייערע פעהנער, די שילער פון ד"ר אַקסער'ס גימנאַזיום, פון די שולען פון פרל. ווייגשטאָק און ה' ווייג־בערג, האַנדווערקער־שולע, פּאָווישעכנע שולען, דער „ברית־החיל" און אַנדערע אָרגאַניזאַציעס ווי אויך אַ גרויסער עולם נייגיריגע.

אין דער אָנוועזענהייט פון די פאָר־שטעהער פון דער מאַכט: סטאַראָסטוואָ רעפּעראַנט ה' זיעמבאַ און וויצע־שטאָדט־קאָמיסאַר מאַדעיסקי האט דער חזן ה' באַדאַש שעהן אָבגעריכט די תפילה און אין בעגלייטונג פון כאָר אונטער דער לייטונג פון ה' ראָטענבערג געזונגען ענטשפּרעכענדע קאַפּיטלעך תהילים.

אַ רעדע מענינע דיומא האט געהאַל־טען דער רב ר' נחום אַש און דאַן האט פּראָפ. מינצער פון ד"ר אַקסער'ס גימ־נאַזיום געשילדערט די פערדינסטען פון מאַרשאַל פּילסודסקי פאַר'ן לאַנד.

אין דער נייער סינאַגאָגע.

אין דער זעלבער צייט, וואס אין דער שטאָדט־שוהל איז אויך פאַרגעקומען אַ גאָטעס־דינסט אין דער נייער סינאַ־גאָגע, וואו די תפילה איז אָבגעריכט געוואָרען דורך דעם אָבערקאַנטאָר ה' פישעל.

אַ רעדע מענינע דיומא האָט גע־האַלטען דר. הירשבערג. אין דער שוהל זענען געווען פערזאַמעלט די שילער פון יודישען גימנאַזיום מיט זייער פאָהן און אָרקעסטער ווי אויך שילער פון פאָלקס־שולען.

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן נאָמענסטאָג פון מאַרשאַל פּילסודסקי זענען פאָרגע־קומען מעהרערע יודישע אַקאַדעמיעס: ביי די מיטגלידער פון „זשווענפּע" און לעגיאָן פון בערעק יאָסעלעוויטש איז די אַקאַדעמיע פאָרגעקומען שבת אָוועגד אין אייגענעם לאָקאַל.

די אַקאַדעמיע עפענט פּרעזעס ד"ר סטעפאַן קאָהן, וועלכער האַלט אַ זעהר געלונגענע רעדע וועגען די יודען, וואָס האָבען זיך בעטייליגט אין קאַמף פאַר פּוילען בעפרייאונג.

דיר. ד"ר אַקסער האַלט אַ לענגערען רעפעראַט, וואו ער שטעלט זיך אָב־פאַריכות אויף דער געשיכטע פּילסודסקי און זיינע לייסטונגען פאַר אַ ניי גע־זונט פּוילען.

אַ שילערין פון ד"ר אַקסערס גימ־נאַזיום דעקלאַמירט אַ ליעד, געווידמעט פּילסודסקי'ן און דער כאָר פון דער זעלבער שולע זינגט די „ערשטע ברי־גאַדע".

אין דער האַנדווערקער־שולע

איז מאָנטאָג דעם 19 טען ד. ח. פאָרגעקומען אַ פייערליכע אַקאַדעמיע פאַר די שילער פון דער האַנדווערקער־שולע.

דיר פּרשיסוסקער רעדט וועגען דער גרויסער פּערזענליכקייט פון ערשטען מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי און זיינע פערדינסטען פאַר'ן אונאָבהענגיגען פּוי־לען.

פּראָפעסאָר שומאַכער האַלט אַ לענ־גערען רעפעראַט, וואו ער רעדט אַרום די גאַנצע געשיכטע פון פּוילענס אויפ־לעבונג און די ראָל וואָס עס האָט דערביי געשפּיעלט דער אונערמידלי־כער קעמפער יוזעף פּילסודסקי, וועל־כער האָט זיין גאַנץ לעבען געאָפּפערט כדי צו בעפרייען פּוילען פון די צאַרי־שע סאַטראַפּען און דאַן שוין אין בע־פרייטען פּוילען האָט ער געשטעלט די מלוכה־אינטערעסען העכער פון די פּאַרטיי־אינטערעסען און צוגעפיהרט, אַז פּוילען ווערט אַ גרויסע און שטאַר־קע מלוכה.

דאַן דעקלאַמירען די שילער קאַז־לאָווסקי און בערקאָוויטש און דער כאָר אונטער דער לייטונג פון דיר. ה. לעווקאָוויטש זינגט דעם הימן „בריגאַ־דע" און די ראָטע.

מיט די אויסגעשרייען „זאָל לעבען יוזעף פּילסודסקי", „זאָל לעבען אַ גרויס שטאַרק פּוילען" ווערט די אַקאַ־דעמיע פערענדיגט.

דאַן קומט פאָר אַ פערוויילונג פון די שילער, וועלכע פערברענגען ביי סערווירטע טישען זינגענדיג פער־שידענע לידער ביז שפּעט אין דער נאַכט.

געוויילט דעם עולם מיט זיינע גע־לונגענע פאַראַדיעס האָט דער שילער עפשטיין.

אין האַנדווערקער־פּערבאַנד

איז די אַקאַדעמיע פאַרגעקומען שבת אָוועגד.

נאַכדעם ווי דער פּרעזעס פון האַנד־ווערקער־פערבאַנד ד"ר היפּאַליט גייס־לער האט געהאַלטען אַנ'איינלייטונגס־רעדע איז מאַג. זאָרסקי אַרויסגעטרע־טען מיט אַ שעהן־געביטען רעפעראַט א. ד. ט.: „דאס לעבען און אידעאַלען פון מאַרשאַל פּילסודסקי" און דערנאָך האט ה' ש. קאַץ רעפערירט וועגען דער יודישער האַנדווערקער־בעוועגונג נאָך דער מאַי־איבערקעהרעניש.

אין נאָמען פון קליינהענדלער־פער־איין (יאָסעלעוויטשאַ 9) האט גערעדט ה' א. עפשטיין.

בעת דער אַקאַדעמיע האט דער בירנבוים־כאָר שעהן אויסגעפיהרט עט־ליכע געזאַנג־נומערן און די צוויי שי־לער פון דער האַנדווערקער־שולע: קאַ־זלאָווסקי און בערקאָוויטש האבען דע־קלאַמירט.

ביי די פאַבריקאַנטען און סוחרים.

די פייערליכע אַקאַדעמיע אין לאָקאַל פון פאַבריקאַנטען און סוחרים פעראיין איז פאַרגעקומען מאַנטאג אָוועגד.

פאַר אַ צאהלרייך פערזאַמעלטען עולם מיטגלידער און געסט האט גע־האַלטען אַ געלונגענע פּרעלעקציע א. ד. ט.: „אַ וואָרט וועגען יוזעף פּילסוד־סקי" — דער דירעקטאָר פון יודישען גימנאַזיום ד"ר ליליען.

ביים אָנהויב פון פערקאַלכונג פון די בלוט־אָרגאַנען פיהרט דער געברויך פון נאַטירליכען ביטערוואַסער

FRANCISZKA JÓZEFA

צו רענעלמעסיגען שטוהלגאַנג און אָב־זעצונג פון הויכען בלוט־דרוק.

אָנגעהויבען זיך די פעטיציע־אַקציע אין טשענסטאָכאָוו.

אונטער'ן פאָרזיץ פון דיר. זיגמאַן איז מיטוואָך אין אָוועגד פאַרגעקומען אין קהלה־לאָקאַל אַ זיצונג פון אַ רייהע פערבעטענע עסקנים, כדי אויסצוואַרבײ־טען אַ געוויסען פּלאַן אַדורכצופיהרען אין אונזער שטאָדט די פעטיציע־אַקציע.

נאָכדעם ווי עס האט זיך קאָנסטיטו־אירט אַ פּרעזידיום פון די ה"ה: דיר. זיגמאַן — פאָרזיצער, ש. ניעמיראָווסקי און יונגסטער — וויצע, פייגענבלאַט — סעקרעטאַר, הערצבערג — קאַסיער און אַ פּראָפּאַגאַנדע־קאָמיסיע, איז אויסגע־אַרבייט געוואָרען אַ געוויסער פּלאַן פון דער אַקציע.

עס ווערט אַרויסגעלאָזט אַ געהערי־גער אויפרוף צו דער יודישער בעפעל־קערונג און עס קומט אויף פאַר שבת 3 אַ זייגער נאַכמ. אַ גרויסער מיטינג אויפ'ן הויף פון „אייראָן", אַלעע קאַש־טשושקי 16, וואו עס וועלען אַרויסטרע־טען די ה"ה ש. ניעמיראָווסקי, ב. ווייג־בערג, איצקאָוויטש, יונגסטער, בראַט־מאַן,ש. פראַנק, זעלצער, קלאָרמאַן פון סאָסנאָוויץ, א. א.

פון „ברית החיל".

היינט פרייטאג 8 אָוועגד קומט פאַר אַ אויסערגעוועהנליכע פערזאַמלונג פון „ברית החיל".

אַ יודישע אָבטיילונג אויף דער ביכער־אויסשטעלונג אין טשענ־סטאָכאָוו.

פון 8 ביז'ן 22־טען אַפּריל וועט אין אונזער שטאָדט פאָרקומען אַ ביכער־אויסשטעלונג. די דאָזיגע אויסשטעלונג וועט בעשטעהן פון 2 אָבטיילונגען. די ערשטע פון מאָדערנע פּוילישע ביכער־פּראָדוקציע; די צווייטע — וועט האָבען אַנ'אָרטיג היסטאָרישען כאַראַקטער.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האט דער שטאָדט־קאָמיסאַר ה' מאַצקעוויטש זיך געוואָנדען פערזענליך צום קהלה פּרעזעס ה' ראָזענבערג און געבעטען, אַז די יודישע בעפעלקערונג זאָל אַנטייל נע־מען אין דער דאָזיגער אויסשטעלונג, דורך שאַפען אַ טשענסטאָכאָווער יודישע אָבטיילונג.

כדי אַדורכצופיהרען די דאָזיגע אויפ־גאַבע האט זיך געשאַפען אַ קאָמיסיע פון פערזאָנען, וועלכע אינטערעסירען זיך שוין לאַנג מיט דער פערגאַנגענהייט פון די יודען אין טשענסטאָכאָוו און בעשטעהן פון די ה"ה: פּרעזעס ראָזענ־בערג, אינזש. ווילטשינסקי און מענדעל אַש. דער קאָמיסיע איז שוין געלונגען פיז יעצט צונויפצוזאַמלען אַ געוויסע צאָהל עקספּאָנאַטען, וועלכע האבען אַ היסטאָרישען ווערט. עס דאַרף אָבער נישט אַדורכגעלאָזט ווערען די געלע־גענהייט, אַז אויף דער דאָזיגער אויס־שטעלונג, וועלכע האט אַ בעדייטונג פון אַ קולטור־פערמעסט, זאָל פעהלען וואָסערער ס'איז דאָקומענט אדער גע־גענשטאַנד, וועלכער קען פערגרעסערן אונזער קולטורעלע חשיבות.

דורך אונזער פערמיטלונג ווענדעט זיך דעריבער די קאָמיסיע צו אַלעמען, וועלכע בעזיצען וואָסערע ס'איז היס־טאָרישע דאָקומענטען און חפצים (אַנטיקען), ווי בשמים ביקסלעך, לייכ־טערס, קערות, אתרוגים־פּושקעס א.ד.גל. זיי אויסצובאָרגען אויף דער צייט פון דער אויסשטעלונג.

בעזונדער ווענדעט זיך די קאָמיסיע צו די טשענסטאָפּאָווער מחברים, וועלכע האבען פערפאַסט ספרים אָדער ביכער, סיי רעליגיעזיע, סיי וועלטליכע, אָהן אונטערשיד פון שפּראַך, אויסצובאָרגען איינצעלנע עקזעמפּלאַרען. וואס שייך די ווערק פון טשענסטאָכאָווער מחברים, וועלכע וואוינען יעצט אין דער פרעמד, ווערען זייערע היגע קרובים געבעטען צו בעזאָרגען די קאָמיסיע מיט אַזעלכע עקזעמפּלאַרען.

אַ גרויסען ווערט פאַר דער אויס־שטעלונג האָבען אויך אַלטע ספרים און ביכער אין אַלע שפּראַכען, וועלכע זע־נען אין בעזיץ פון היגע יודען כדי צו בערייכערן די יודישע אָבטיילונג. פאַר יעדען עקספּאָנאַט ווערט גאַראַנטירט.

זאָל יעדער, וואס האט נאָר אַ מעג־ליכקייט, מיטהעלפען צו דער דעמאָנ־סטראַציע פון יודישען קולטורעלען שאַפען און מעלדען וועגען זיינע עקס־פּאָנאַטען ביז'ן 31־טען ד. ח. אין דער קאַנצעלאַריע פון דער קהלה אָדער צום ה' אַש, פּילסודסקי 11.

אַכטונג בוכהאַלטערען!

זונטאג, דעם 25 מערץ 4־נאָכמיטאָג אין ערשטען און 5 נאָכמ. אין צוויי־טען טערמין וועט אין אייגענעם לאָקאַל פּילסודסקי 19 פאָרקומען די ערשטע אַלגעמיינע מיטגלידער־פערזאַמלונג.

אַלע בוכהאַלטערען דאַרפען אומבע־דינג קומען.

אַ חשוב'ער גאַסט אין טשענסטאָכאָוו.

אין איינעם פון די יום־טוב־טעג וועט ווילען ביי אונז אין שטאָדט און ליי־ענען אַ רעפעראַט דער בעוואוסטער עקאָנאָמיסט און געלעהרטער יעקב לעשטשינסקי פון בערלין, וועלכער איז אין צוזאַמענהאַנג מיט די היטלער־גע־שעהעניסען געצוואונגען געווען צו פער־לאָזען דייטשלאַנד.

פרטים—אין די ווייטערדיגע נומערן.

פון „השומר־הדתי".

שבת פ' צו 2.30 נאָכמיטאָג קומט פאָר און אייגענעם לאָקאַל בערקא יאָ־סעלעוויטשא 8 אַ אסיפת־הקן און אַ שיחת־אחים־ות. אַלע אחים־ות ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען.

לויט'ן בעשלוס פון די הנהגה המקו־מית איז דער חדש ניסן פּראָקלאַמירט געוואָרען אַלס „חדש הסתדרותי". עס איז צוגעקומען אַ גרויסע צאָהל אחים־ות. דאָס מזכירות איז טעטיג טעגליך פון 8־30 ביז 9־30 אָוועגד.

קלייניגקייטען.

נאָך וועגען די עקזאַמענס לויט'ן נייעם אינדוסטריע־געזעץ.

בנוגע דער גזירה פון נייעם אינ־דוסטריע־געזעץ האָט מען שוין אויסגע־גאָסען גאַנצע טייכען טינט. פּאָליטי־קער, זשורנאַליסטען, האָבען געשריבען אַרטיקלען, פעליעטאָניסטען האָבען גע־שאַפען גאַנצע פעליעטאָנען, וואו זיי מאַכען אויף זייער שטייגער לצנות און זעצען אוועק אויף דער שול־באַנק סוח־רים, קליינהענדלער און מאַרק־יידענעס, כדי אָבצוגעבען עקזאַמענס און בעקו־מען דאָס רעכט צו האַנדלען מיט פּיעט־רושקע. אויך ווערט דאָס דאָזיגע גע־זעץ אַ טעמא פאַר רעווי־אַרטיסטען אז"וו.

דער שרייבער פון די דאָזיגע שו־רות האָט אויך אויף אַ סאַטיריש־שען אופן געווידמעט דער דאָזיגער פראַגע אַ פאָר שורות. זאָל מיר דערלויבט זיין נאָך צוצוגעבען אַ טראָפּען „זיסקייט" דער דאָזיגער אַזוי־פּיינליכער פראַגע פאַר יידען.

עקזאַמינירט ווערען פאָלגענדע בראַנ־זשעס:

אַ שוסטער וועט, למשל, מוזען שטו־דירען זאָאָלאָגיע, וואָרום די דאַמען פאָ־דערען שיכלעך פון קראָקאָדיל, יאַש־רקע, קאַלב און אַנדער לעדער פון פערשידענע חיות, וועט דער שוסטער במילא מוזען זיין בקי אין הלכות זאָאָ־לאָגיע...

אַ שניידער וועט מוזען ענדיגען אַ קורס פון אַריטמעטיק, ווייל ביי אונ־זערע מאָדערנע דאַמען, וועלכע מוזען האָבען די געהערינע סילוועטקע, וועט ער מוזען קאָנען „אַראָבנעמען" און „צוגעבען". אויך וועט אַ דאַמענשניי־דער מוזען קאָנען אויף אויסענוועניג אַנאַטאָמיע...

מאָדיסטקעס וועלען זיך מוזען לער־נען סקולפּטור־אַרבייט, ווייל יעדע פריי־ליין אָדער מאַדאַם וואָס קויפט זיך אַ היטעלע, וויל זיין אַ קלאַסישע שענ־הייט כאָטש ווי אַ וועגוס...

סאָדע־וואַסער פערקויפער וועלען מו־זען ענדיגען כעמיע, ווארום זיי וועלען דאַרפען וויסען וואָס פאַר אַ וואַסער דער קונדע קאָן געברויכען, כדי איהם צו שטילען דעם דורשט, און היות ווי אין וואַסער זענען פערהאַנען פערשי־דענע סובסטאַנצען וועט ער מוזען דע־רין זיין בקי...

ביי אַ צווייטער געלעגענהייט וועט־לען מיר אויך די אַנדערע בראַנזשעס נישט פערשעמען און מען וועט זיי אויך פאָרזאָגען די עקזאַמענס, וואָס זיי וועלען דאַרפען אָבגעבען, אין צו־נעמט עס אָן אַלץ אַ ברייטערען פער־נעם און מיר וועלען זיך שוין באַלד צו להכעיס די ענדעקעס אַזוי אייראָ־פּעאיזירען, אַז מען וועט אונז נישט דערקענען.

פאַר פּסח איז געווען אַ מאָדע, אַז די קריסטליכע יונגלעך האָבען געשאָ־סען מיט קאַפּישאָנעס; פאַר אַ יודיש יונגעל איז דאָס געווען פרעמד. פאַר'ן היינטיגען פּסח שיסען אָבער שוין מיט קאַפּישאָנעס אויך יודישע יונגלעך.

אין די יודישע גאַסען וועט איהר די דאָזיגע יודישע שיסער טרעפען אין די מאַסען, און עס העלפט נישט דאָס, וואָס מען שרייט אָן אויף זיי, אַז עס איז נישט שעהן פאַר אַ יודיש יונגעל אַזעלכע שטות'עריין. די היינטיגע יו־גענד אָבער לאָכט זיך אויס פון דעם מוסר, זיי ווילען ווי ס'ווייזט אויס זיין מיט לייטען גלייך...

דער עולם איז געשפּאַנט.

ווי איהר ווייסט, איז היי־יאָהר גע־שעהן אַ מכשול מיט דעם מצות־אויס־זאַמענהאַנג מיט'ן נייעם אינדוסטריע־געזעץ...

מיט לייטען גלייך...

אַז מיר יודען ווערען מאָדערניזירט און מאַכען מיט די מאָדעס פון די קול־טורעלע אייראָפּעער, איז שוין אַ סך מאָל פעסטגעשטעלט געוואָרען, ווי, למשל, סילוועטטער, כאָאינקעס, קאַר־נאַוואַל א. ד. גל. וואָס אַמאָל אָבער האָבען עס אָן אַלץ אַ ברייטערען פער־נעם און מיר וועלען זיך שוין באַלד צו להכעיס די ענדעקעס אַזוי אייראָ־פּעאיזירען, אַז מען וועט אונז נישט דערקענען.

פאַר פּסח איז געווען אַ מאָדע, אַז די קריסטליכע יונגלעך האָבען געשאָ־סען מיט קאַפּישאָנעס; פאַר אַ יודיש יונגעל איז דאָס געווען פרעמד. פאַר'ן היינטיגען פּסח שיסען אָבער שוין מיט קאַפּישאָנעס אויך יודישע יונגלעך.

אין די יודישע גאַסען וועט איהר די דאָזיגע יודישע שיסער טרעפען אין די מאַסען, און עס העלפט נישט דאָס, וואָס מען שרייט אָן אויף זיי, אַז עס איז נישט שעהן פאַר אַ יודיש יונגעל אַזעלכע שטות'עריין. די היינטיגע יו־גענד אָבער לאָכט זיך אויס פון דעם מוסר, זיי ווילען ווי ס'ווייזט אויס זיין מיט לייטען גלייך...

דער עולם איז געשפּאַנט.

ווי איהר ווייסט, איז היי־יאָהר גע־שעהן אַ מכשול מיט דעם מצות־אויס־באַק. צוליעב דעם, וואָס די קהלה איז נישט אַדורכגעקומען מיט די בעקער, האָט זי געברענגט מצות פון דער פרעמד און פערקויפט צו אַ גילדען אַ קילאָ, שוין אַראָבערעכענדיג אַ געוויסען אָבצאָהל פאַר קמחא.

דערווייל שמועסט מען, אַז די 300 מעטער מעהל, וואָס ליגען ביי דער קהלה וועלען אויסבאַקען די בעקער־אַרבייטער אויך פאַר דער קהלה צום זעלבען פרייז פון איין גילדען פאַר אַ קילאָ. קומען צו געהן די בעקער־מייס־טער און גיבען אַרויס אויפרופען, אַז זיי וועלען גאָר אויסבאַקען מצות פאַר אַ נאַך ביליגערען פרייז, ווי די קהלה, אָהן קמחא פערשטענדליך.

מען האט פערגעסען ווענען דעם, אַז דערווייל דאַרף מען זאָרגען, דאָס מען זאָל האָבען די פאַר גילדען, כדי צו קאָנען קויפען די מצות. אַלע חלשן אָבער צו וויסען, וואָס פון דעם אַלעם וועט ווערען: צו וועט די קהלה אויס־האַלטען אין קאַמף, צו זי וועט נישט אויסהאַלטען. — אונזערע יודעלעך דאַר־פען נישט מעהר —

דער עולם איז געשפּאַנט.

אויך פשערוב פאַיו אין קאָראָהאָד...

פון אַלע אַרומיגע שטעדטלעך, וואָס געהערען צום טשענסטאָכאָווער פּאָוו־יאַט, זענען שוין דאָ געווען די יודישע פאַרשטעהער אינסערוועגירען ביי דער מאַכט וועגען די אַגאַנטי־יודישע אונרוהען ווערקער־פערבאַנד ד"ר היפּאַליט גייס־לער האט געהאַלטען אַנ'איינלייטונגס־רעדע איז מאַג. זאָרסקי אַרויסגעטרע־טען מיט אַ שעהן־געביטען רעפעראַט א. ד. ט.: „דאס לעבען און אידעאַלען פון מאַרשאַל פּילסודסקי" און דערנאָך האט ה' ש. קאַץ רעפערירט וועגען דער יודישער האַנדווערקער־בעוועגונג נאָך דער מאַי־איבערקעהרעניש.

אין נאָמען פון קליינהענדלער־פער־איין (יאָסעלעוויטשאַ 9) האט גערעדט ה' א. עפשטיין.

בעת דער אַקאַדעמיע האט דער בירנבוים־כאָר שעהן אויסגעפיהרט עט־ליכע געזאַנג־נומערן און די צוויי שי־לער פון דער האַנדווערקער־שולע: קאַ־זלאָווסקי און בערקאָוויטש האבען דע־קלאַמירט.

ביי די פאַבריקאַנטען און סוחרים.

די פייערליכע אַקאַדעמיע אין לאָקאַל פון פאַבריקאַנטען און סוחרים פעראיין איז פאַרגעקומען מאַנטאג אָוועגד.

פאַר אַ צאהלרייך פערזאַמעלטען עולם מיטגלידער און געסט האט גע־האַלטען אַ געלונגענע פּרעלעקציע א. ד. ט.: „אַ וואָרט וועגען יוזעף פּילסוד־סקי" — דער דירעקטאָר פון יודישען גימנאַזיום ד"ר ליליען.

ביים אָנהויב פון פערקאַלכונג פון די בלוט־אָרגאַנען פיהרט דער געברויך פון נאַטירליכען ביטערוואַסער

FRANCISZKA JÓZEFA

צו רענעלמעסיגען שטוהלגאַנג און אָב־זעצונג פון הויכען בלוט־דרוק.

אָנגעהויבען זיך די פעטיציע־אַקציע אין טשענסטאָכאָוו.

אונטער'ן פאָרזיץ פון דיר. זיגמאַן איז מיטוואָך אין אָוועגד פאַרגעקומען אין קהלה־לאָקאַל אַ זיצונג פון אַ רייהע פערבעטענע עסקנים, כדי אויסצוואַרבײ־טען אַ געוויסען פּלאַן אַדורכצופיהרען אין אונזער שטאָדט די פעטיציע־אַקציע.

נאָכדעם ווי עס האט זיך קאָנסטיטו־אירט אַ פּרעזידיום פון די ה"ה: דיר. זיגמאַן — פאָרזיצער, ש. ניעמיראָווסקי און יונגסטער — וויצע, פייגענבלאַט — סעקרעטאַר, הערצבערג — קאַסיער און אַ פּראָפּאַגאַנדע־קאָמיסיע, איז אויסגע־אַרבייט געוואָרען אַ געוויסער פּלאַן פון דער אַקציע.

עס ווערט אַרויסגעלאָזט אַ געהערי־גער אויפרוף צו דער יודישער בעפעל־קערונג און עס קומט אויף פאַר שבת 3 אַ זייגער נאַכמ. אַ גרויסער מיטינג אויפ'ן הויף פון „אייראָן", אַלעע קאַש־טשושקי 16, וואו עס וועלען אַרויסטרע־טען די ה"ה ש. ניעמיראָווסקי, ב. ווייג־בערג, איצקאָוויטש, יונגסטער, בראַט־מאַן,ש. פראַנק, זעלצער, קלאָרמאַן פון סאָסנאָוויץ, א. א.

פון „ברית החיל".

היינט פרייטאג 8 אָוועגד קומט פאַר אַ אויסערגעוועהנליכע פערזאַמלונג פון „ברית החיל".

אַכטונג בוכהאַלטערען!

זונטאג, דעם 25 מערץ 4־נאָכמיטאָג אין ערשטען און 5 נאָכמ. אין צוויי־טען טערמין וועט אין איינעם לאָקאַל פּילסודסקי 19 פאָרקומען די ערשטע אַלגעמיינע מיטגלידער־פערזאַמלונג.

אַלע בוכהאַלטערען דאַרפען אומבע־דינג קומען.

אַ חשוב'ער גאַסט אין טשענסטאָכאָוו.

אין איינעם פון די יום־טוב־טעג וועט ווילען ביי אונז אין שטאָדט און ליי־ענען אַ רעפעראַט דער בעוואוסטער עקאָנאָמיסט און געלעהרטער יעקב לעשטשינסקי פון בערלין, וועלכער איז אין צוזאַמענהאַנג מיט די היטלער־גע־שעהעניסען געצוואונגען געווען צו פער־לאָזען דייטשלאַנד.

פרטים—אין די ווייטערדיגע נומערן.

פון „השומר־הדתי".

שבת פ' צו 2.30 נאָכמיטאָג קומט פאַר און אייגענעם לאָקאַל בערקא יאָ־סעלעוויטשא 8 אַ אסיפת־הקן און אַ שיחת־אחים־ות. אַלע אחים־ות ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען.

לויט'ן בעשלוס פון די הנהגה המקו־מית איז דער חדש ניסן פּראָקלאַמירט געוואָרען אַלס „חדש הסתדרותי". עס איז צוגעקומען אַ גרויסע צאָהל אחים־ות. דאָס מזכירות איז טעטיג טעגליך פון 8־30 ביז 9־30 אָוועגד.

אסימילאציע און נאציאנאליזם

שטודיען אין יודישער פסיכאלאגיע

פון לעאָ קעניג.

אסימילאציע צי נאציאנאליזם?

וועלכער פון די צוויי שטראמען אין יודישען לעבען—געשיכטליך און נענענ-ווערטיג. פון לינקס און פון רעכטס — איז מעהר יודיש, סינטעטישער יודיש, כאראקטעריסטישער יודיש?

לאמיר זיך, צום ביישפיעל, פרעגען: ווער איז יודישער, דער יוד, וואס רעדט זיין אייגענע שפראך (יודיש צי העברעאיש), וואס לעבט איבעראל נא-טירליך ווי א יוד און מאכט פון זיין יודישקייט קיין וועזען נישט; אדער דער יוד, וואס האט קיין „אייגענע" שפראך נישט, וואס שעהמט זיך מיט זיין יודישען שטאם, וואס זיין יודיש-קייט איז פאר איהם א מין בעהאלטע-נער נר תמיד (אין הארצען, צי יום-כפור אין שוהל) אדער א מין מיסיע צווישען די פעלקער, צו פערשפרייטען אויסערגעוועהנליכען אידעאל, פון וועל-כען ער אליין האט א זעהר קנאפע אהנונג. ווער פון די צוויי יודישע טי-פען איז דער מעהר יודישער, דער מעהר כאראקטעריסטיש יודישער?

דער היינטיגער איראפעער, ענג-לענדער, דייטש, צי פראנצויז, זעהט אין דעם אסימילירטען יוד דעם עכטען טיפישען יוד. דער נישט-יוד דערקענט דעם יוד אין זיין צו-גוטען ענגליש, דייטש, צי פראנצויזיש, אין זיין איב-ריגער „פויפסטליכקייט". אין זיין פער-לעגענהייט, ווען מען דערמאהנט איהם זיין ראסע, אין זיין בעהאלטען עפיס. דער אסימילאטאר זעהט אויך אויס אפט מעהר יודיש ווי דער נאציאנא-לער יוד. דעם נאטירליכען יוד, וואס זאל רעדען און האנדלען וועגען יודען און יודישע פראגען פונקט אזוי ווי א פראנצויז, א דייטש, צי אנ'ענגלענדער וועגען זייערע פראגען—זעהט גארנישט דער נישט-יוד.

איך האב שטענדיג דאס געפיהל, אז די עגגלענדער מוזען קוקען אויף אזא עכטען יודישען נאציאנאליסט ווי ד"ר וויצמאן, צום ביישפיל, ווי אויף א נישט-יוד. זיין מענטאליטעט, זיין גע-דאנקען-גאנג איז כמעט ווי זייערער. ער איז א הונדערט-פראצענטיגער יוד ווי אנ'ענגלענדער איז א הונדערט-פרא-צענטיגער ענגלענדער.

בעזונדער ווען מען פערגלייכט איהם מיט די האלב און גאנץ - אסימילירטע ענגליש - יודישע אריסטאקראטען און פאליטיקער, וועלכע רעדען אזוי זעל-טען און אזוי טאקטיש און פארזיכטיג וועגען זייער יודישקייט. די וועלט קען די רעדינגס, די ראטענויס, טראצקיס און ראדעקס; די וואסערמאנס, די צווייג'ס און די פויכטוואנגערס אלס יודען.

זיי זענען יודישע פאליטיקער, יודי-שע שרייבער. זיי זענען די יודען אין זייערע אויגען.

א שרייבער, וואס שרייבט אין יו-דיש, צי העברעאיש, אויב זיי קענען איהם אפילו, זעהט ער זיי אויס עפיס ווי נישט קיין יוד, פונ'ם נאציאנאלען יודישען פאליטיקער ד"ר הערצל הא-בען זיי קוים געהערט.

א ווייצמאן, צי א זשאבאטינסקי, זעגען אין נישט-יודישע אויגען כמעט קיין יודען נישט.

און א סך מאל דאכט זיך טאקע אויס, אז די היינטיגע יודישע אסימי-לאטארען און נישט די בעוואוסטזיניגע נאציאנאליסטען, טראגען עס דעם גאנ-צען שווערען יאך פון יודישקייט, אז זיי זענען עס איבערהויפט די טרעגער פונ'ם יודישקייט פונ'ם פינסטערען גלות. דאס פינטעלע יידישקייט, וואס דאס זאל נישט זיין, היטען זיי בשוגג ומזיד. זיי טראגען דעם „סוד"] אין הארצען; די יודישע אסימילאציע איז דער יודי-שער ספינקס, די בעריהמטע יודישע אייביגקייט. פון זיי קומען עס ארויס די בעלי-תשובה, פון די יודישע משו-מדים און אסימילאטארען, וועלכע העל-פען בעפעסטיגען, קאנסערווירען דאס יודישקייט להבא.

נישט אומזיסט דאכט זיך אונז טאקי אזוי אפט, אז נישט דער אפענער און נאטירליכער יוד, נאר דער בעהאלטע-נער יוד, דער מאראן איז דער אמת'ער יוד, געשיכטליך און איצט.

דער גרויסער יודיש-דייטשער נאוועו-ליסט יעקב וואסערמאן פלעגט אפט זא-גען, אז דער ציוניזם איז אסימילאציע. אחד העם האט געגלויבט, אז הערצל'ס פאליטישער און טעריטאריאלער ציו-ניזם איז אסימילאטאריש און ער האט געזוכט א גייסטיגען ציוניזם.

דער לאגישער און בעוואוסטזיניגער יודישער נאציאנאליסט זאגט זיך אב פון דער מעטאפיזישער יודישער מיסיע, ער גלויבט נישט אין דער יודישער אייביגקייט; ער זאגט, אז דאס יודישע פאלק וועט מוזען אונטערגעהן, אויב עס וועט נישט לעבען ווי אלע פעל-קער.

דער יודישער נאציאנאליסט איז א נאציאנאליסט נאר להבא: אויב ער איז א ציוניסט אנערקענט ער נאר דאס טעריטאריאלע ביבעל - יודענטום, דעם גלות, די לאנגע, גרויסע יודישע גע-שיכטע, פערניינט ער כמעט אינגאנ-צען (און דער יודישער פאלקיסט גע-פינט אויך אינ'ם גלות דאס פאלקישע, דאס נארמאלע).

דער יודישער אסימילאטאר ווידער, זעהט נאר דעם גלות, ער פיהלט, אז ער געהער צו א פאלק, וואס איז נע-בוירען אין גלות אין קען ווי א סאלא-מאנדרא אין פייער, לעבען נאר אין גלות, ביז די וועלט וועט אויסגעלייזט ווערען עד סוף כל הדורות.

———

ס'איז אזוי יודיש צו הערען א יוד זאגען, אז ער פערשטעהט נישט קיין יודיש (צי העברעאיש); ס'איז אזוי עכט יודיש צו הערען א יוד רעדען אין אנ'איראפעאישער שפראך, נאר מיט א יודישען אקצענט; ער זאל לא-כען פון „זשארגאן", צי פון א „יודיש לאנד", גלייך ווי יודישקייט וואלט גע-ווען אנ'אקצענט בלויז.

שמע בכל לשון שאתה שומע! נאר דעם אקצענט פערליר נישט; דער אק-צענט איז דער עיקר. דער אסימיליר-טער גלות-יוד איז דער ראפינירטער יוד, דער פאעט-יוד!

און אין פערגלייך מיט איהם איז דער יודישער נאציאנאליסט טאקי עפיס ווי א פשוט'ער הי וקים! א מאטעריא-ליסט אין פערגלייך צו א מיסטיקער אידעאליסט.

א יוד אהן א פערשטעלטען נאמען איז עפיס ווי קיין יוד נישט. און וואס פאר א יודישען טעם האבען עס די נאציאנאלע יודען מיט זייערע יודישע לידער, יודישע שפראכען.

זיי זענען פונקט אזעלכע מענשען, ווי די פאליאקען, בעלגיער א"א.

וואס איז מיט זיי דער יחוס?

יודען, וואס רעדען אפען וועגען דער יודען-פראגע, וועגען יודישע חס-רונות, וועגען א קלאסען-קאמף צווישען יודען ווירקען אפט ווי אנטיסעמיטען אויף אונזערע אסימילאטארען. אמת'ע יודען—אסימילירטע יודען—רעדען אויפ'ן וואונק, נאר פון פיינליכע יודישע פרא-גען, אויף דער וואונקען און זיפצען שפראך.

מען שטעהט ביים שפיגעל ביינאכט אליין (די נישט-יודישע פרוי, די האלב יודישע קינדער זאלען נישט בעמער-קען) און מען קוקט זיך אריין טיעף אין די יודישע אויגען...

און מ'זעהט א דערשראקענע אייביג-קייט.

ס'איז פרעמד דער אנטיסעמיטיזם און דאס געניגט שוין, אז מיר זאלען בע-טען פאר זיין אריכת ימים און ער זאל ווירקען מיט זיין שטארקע האנד אויף פוילען און נישט דערלאזען, אז די ווילדע ברואים זאלען קאנען ווילדע-ווען.

איך האב בעזוכט די אקאדעמיעס, וואס יודען האבען איינגעארדענט לכבוד דעם נאמענסטאג פון מארשאל פילסודי-סקי און אומעטום האט געשפראצט מיט עהרליכע כוונות און אויפריכטיגקייט. מען האט געזעהן בחוש, אז די העכער דריי מיליאן יודען אין פוילען זעהן אין „זיידען" זייער איינציגען אנלשהן.

כ'געדענק, בעת דער רוסישער אקו-פאציע האבען מיר אויך געמאכט אין די „גאלובקעס" פאר די רוסישע סא-טראפען „הנותן תשועה'ס", אבער דאס איז געווען כאילו כפאו שד — גזירת המלכות, היינט אבער איז עס נישט מחמת יראה, נאר מתוך אהבה, פון בע-גייסטערונג און אנערקענונג.

עס האבען איינגעארדענט אקאדע-מיעס: די געוועזענע יודישע מיליטער-לייט, צוזאמען מיט'ן לעגיאן א. נ. פון בערעק יאסעלעוויטש.

גאר פייערליך איז אויסגעפאלען די אקאדעמיע פון האנדווערקער-פערבאנד, וואו עס זענען ארויסגעטרעטען רעדנער פון האנדווערקער און קליינהענדלער-פערבאנד און אויך דער גלענצענדער בירנבוים-כאר. דאן זענען פארגעקומען אקאדעמיעס אין סוחרים - פעראיין, אין דער האנדווערקער - שולע, ווי אויך א גרויסער גאטעס-דינסט מיט גרויס פא-ראד און מיט'ן אנטייל פון די האנד-ווערקער-צעכען מיט זייערע פעהנער אין דער שטאדט-שוהל.

מיט איין ווארט—אונזער אינטואיציע געגארט אונז נישט. אויב מיר, יודען זינגען לויב - ליעדער פאר'ן ערשטען מארשאל אין פוילען און בעטען אויף זיין לאנג לעבען, איז עס פון טיעפען הארצען, אזוי ווי אייניקלעך בעטען פאר'ן געזונד און לעבען פון א ליבענ-דען זיידען.

א סגולה צו א סערטיפיקאט.

דאכט זיך, אז א סערטיפיקאט איז היינט דאס איינציגע, וואס קאן א יוד צוציהען און איהם פערוואנדלען אין וואס איהר ווילט.

איהר שפיעלט זיך מיט א סערטיפי-קאט! די ארגאניזאציע, וועלכע טיילט סערטיפיקאטען האט טאקע די אמת'ע „פאוואדזעניע"... ס'טרעפען א סך יונ-גע לייט, וועלכע זענען צוליעב א סערטיפיקאט געווארען פארטיי-חברים, און אויב עס געהט אדורך א לענגערע צייט און זיי זעהען, אז צו קיין סער-טיפיקאט וועלען זיי נישט דערגרייכען, ווערט מען אויס חברים.

איך דערצעהל אייך דאס אקעגען דעם, צו בעווייזען, אז אויב מען וויל היינט עפיס רעקלאמירען, קאן מען דאס נאר טאקע דורך א סערטיפיקאט.

האט זיך טאקע צו מיר געוואנדען א הרוסת-הענדלער, וועלכער האנדעלט מיט ארץ-ישראל-חרוסת, אז מיר זאלען געבען אזא אנאנס: יודען, אויב איהר ווילט בעקומען א סערטיפיקאט, זאלט איהר קויפען ארץ-ישראל-חרוסת, ווייל דאס איז א סגילה צו א סערטיפיקאט...

די מאראל-פרעדיגער...

מיר האבען א גאנצע רייהע מאראל-פרעדיגער, וועלכע טרעטען ארויס ביי יעדער געלעגענהייט און זאגען מוסר דעם עולם און לערנען זיי ווי אזוי זיי זאלען זיך פיהרען.

טרעפט אבער זעהר אפט, אז די זעלבע פרעדיגער פרעדיגען נאר פאר יענעם און פאקטיש טהוען זיי אליין פונקט פערקעהרט;

אוך וויל נישט איצט רעדען וועגען א סך אזעלכע פאסקודניאקעס, וועלכע טהוען אב מעשים רעים און געהן אן פאר שעהנע יודען, האבען נאך די חוצפה צו זאגען מוסר דעם עולם. א-זעלכע וועט איהר געפונען א סך. איך קאן זיי אייך אנצעהלען אין די טיצען, איך וויל איצט בעריהרען א קאנקרע-טען פאקט:

צווישען אונזערע דאארעס און כלל-מהוער, וועלכע האלטען דרשות אויף די פערוואלטונג-און ראט-זיצונגען ווע-גען אבהיטען דעם געזעלשאפטליכען גראשען און וועלכע האלטען כלומר'שט אין איין זארגען פאר די ארימע-לייט, געפונען זיך אזאלכע וואס אנדערש רעדען זיי און אנדערש טהוען זיי.

ווי בעוואוסט, ווערט צו די מצות, וואס ווערען היע געקויפט צוגערע-כענט א פאר גראשען קמחא, וועלכע ווערען פערנוצט פאר די ארימע בכבו-דיגע אויף פסח. ווי איז אבער דער דין, אז די זעלבע שענע יודען קויפען דוקא מצות אין דער פרעמד און די פאר גראשען קמחא גיבען זיי נישט?

מיט די דאזיגע ווערטער בין איך אויסען, אז דאס זאל זיך נישט ווידער-האלען, אז די, וועלכע פרעדיגען פאר יענעם, אז מצות מעג מען קויפען נאר א-זאלכע פון וועלכע די קהלה האט א הכנסה פאר ארימע-לייט, זאלען נישט ברענגען נישט קיין קהלה-מצות, ווייל ליידער ביז היינט האבען זיי דאס יא געטהון — אונזערע זאגענאנטע מאראל-פרעדיגער.

נישט קיין „קברים"...

שוין צוויי זיצונגען פון קהלה-ראט צוליעב די גרויסע שווערינקייטען בש-וואונדערן א"י פון דער נאהנט.

טוריסטען, וואס ווילען אויסנוצען דעם מזרח-יריד, כדי צו בעזוכען א"י, דארפען זיך ווענדען צום טוריסטישען ביורא ביי דער יודענשטאאטס-פארטיי (ווארשא, לעשנא 8), וואו ס'ווערען ערטיילט אינפארמאציעס און אויך פער-קויפט איינטריטס-קארטען צום מזרח-יריד.

אסימילאציע און נאציאנאליזם

שטודיען אין יודישער פסיכאלאגיע

פון לעאָ קעניג.

אסימילאציע צי נאציאנאליזם?

וועלכער פון די צוויי שטראמען אין יודישען לעבען—געשיכטליך און נענענ-ווערטיג. פון לינקס און פון רעכטס — איז מעהר יודיש, סינטעטישער יודיש, כאראקטעריסטישער יודיש?

לאמיר זיך, צום ביישפיעל, פרעגען: ווער איז יודישער, דער יוד, וואס רעדט זיין אייגענע שפראך (יודיש צי העברעאיש), וואס לעבט איבעראל נא-טירליך ווי א יוד און מאכט פון זיין יודישקייט קיין וועזען נישט; אדער דער יוד, וואס האט קיין „אייגענע" שפראך נישט, וואס שעהמט זיך מיט זיין יודישען שטאם, וואס זיין יודיש-קייט איז פאר איהם א מין בעהאלטע-נער נר תמיד (אין הארצען, צי יום-כפור אין שוהל) אדער א מין מיסיע צווישען די פעלקער, צו פערשפרייטען אויף דער מעהר יודישער, דער מעהר כאראקטעריסטיש יודישער?

דער היינטיגער איראפעער, ענג-לענדער, דייטש, צי פראנצויז, זעהט אין דעם אסימילירטען יוד דעם עכטען טיפישען יוד. דער נישט-יוד דערקענט דעם יוד אין זיין צו-גוטען ענגליש, דייטש, צי פראנצויזיש, אין זיין איב-ריגער „פויפסטליכקייט". אין זיין פער-לעגענהייט, ווען מען דערמאהנט איהם זיין ראסע, אין זיין בעהאלטען עפיס. דער אסימילאטאר זעהט אויך אויס אפט מעהר יודיש ווי דער נאציאנא-לער יוד. דעם נאטירליכען יוד, וואס זאל רעדען און האנדלען וועגען יודען און יודישע פראגען פונקט אזוי ווי א פראנצויז, א דייטש, צי אנ'ענגלענדער וועגען זייערע פראגען—זעהט גארנישט דער נישט-יוד.

איך האב שטענדיג דאס געפיהל, אז די עגגלענדער מוזען קוקען אויף אזא עכטען יודישען נאציאנאליסט ווי ד"ר וויצמאן, צום ביישפיל, ווי אויף א נישט-יוד. זיין מענטאליטעט, זיין גע-דאנקען-גאנג איז כמעט ווי זייערער. ער איז א הונדערט-פראצענטיגער יוד ווי אנ'ענגלענדער איז א הונדערט-פרא-צענטיגער ענגלענדער.

בעזונדער ווען מען פערגלייכט איהם מיט די האלב און גאנץ - אסימילירטע ענגליש - יודישע אריסטאקראטען און פאליטיקער, וועלכע רעדען אזוי זעל-טען און אזוי טאקטיש און פארזיכטיג וועגען זייער יודישקייט. די וועלט קען די רעדינגס, די ראטענויס, טראצקיס און ראדעקס; די וואסערמאנס, די צווייג'ס און די פויכטוואנגערס אלס יודען.

זיי זענען יודישע פאליטיקער, יודי-שע שרייבער. זיי זענען די יודען אין זייערע אויגען.

א שרייבער, וואס שרייבט אין יו-דיש, צי העברעאיש, אויב זיי קענען איהם אפילו, זעהט ער זיי אויס עפיס ווי נישט קיין יוד, פונ'ם נאציאנאלען יודישען פאליטיקער ד"ר הערצל הא-בען זיי קוים געהערט.

א ווייצמאן, צי א זשאבאטינסקי, זעגען אין נישט-יודישע אויגען כמעט קיין יודען נישט.

און א סך מאל דאכט זיך טאקע אויס, אז די היינטיגע יודישע אסימי-לאטארען און נישט די בעוואוסטזיניגע נאציאנאליסטען, טראגען עס דעם גאנ-צען שווערען יאך פון יודישקייט, אז זיי זענען עס איבערהויפט די טרעגער פונ'ם יודישקייט פונ'ם פינסטערען גלות. דאס פינטעלע יידישקייט, וואס דאס זאל נישט זיין, היטען זיי בשוגג ומזיד. זיי טראגען דעם „סוד"] אין הארצען; די יודישע אסימילאציע איז דער יודי-שער ספינקס, די בעריהמטע יודישע אייביגקייט. פון זיי קומען עס ארויס די בעלי-תשובה, פון די יודישע משו-מדים און אסימילאטארען, וועלכע העל-פען בעפעסטיגען, קאנסערווירען דאס יודישקייט להבא.

נישט אומזיסט דאכט זיך אונז טאקי אזוי אפט, אז נישט דער אפענער און נאטירליכער יוד, נאר דער בעהאלטע-נער יוד, דער מאראן איז דער אמת'ער יוד, געשיכטליך און איצט.

דער גרויסער יודיש-דייטשער נאוועו-ליסט יעקב וואסערמאן פלעגט אפט זא-גען, אז דער ציוניזם איז אסימילאציע. אחד העם האט געגלויבט, אז הערצל'ס פאליטישער און טעריטאריאלער ציו-ניזם איז אסימילאטאריש און ער האט געזוכט א גייסטיגען ציוניזם.

דער לאגישער און בעוואוסטזיניגער יודישער נאציאנאליסט זאגט זיך אב פון דער מעטאפיזישער יודישער מיסיע, ער גלויבט נישט אין דער יודישער אייביגקייט; ער זאגט, אז דאס יודישע פאלק וועט מוזען אונטערגעהן, אויב עס וועט נישט לעבען ווי אלע פעל-קער.

דער יודישער נאציאנאליסט איז א נאציאנאליסט נאר להבא: אויב ער איז א ציוניסט אנערקענט ער נאר דאס טעריטאריאלע ביבעל - יודענטום, דעם גלות, די לאנגע, גרויסע יודישע גע-שיכטע, פערניינט ער כמעט אינגאנ-צען (און דער יודישער פאלקיסט גע-פינט אויך אינ'ם גלות דאס פאלקישע, דאס נארמאלע).

דער יודישער אסימילאטאר ווידער, זעהט נאר דעם גלות, ער פיהלט, אז ער געהער צו א פאלק, וואס איז נע-בוירען אין גלות אין קען ווי א סאלא-מאנדרא אין פייער, לעבען נאר אין גלות, ביז די וועלט וועט אויסגעלייזט ווערען עד סוף כל הדורות.

———

ס'איז אזוי יודיש צו הערען א יוד זאגען, אז ער פערשטעהט נישט קיין יודיש (צי העברעאיש); ס'איז אזוי עכט יודיש צו הערען א יוד רעדען אין אנ'איראפעאישער שפראך, נאר מיט א יודישען אקצענט; ער זאל לא-כען פון „זשארגאן", צי פון א „יודיש לאנד", גלייך ווי יודישקייט וואלט גע-ווען אנ'אקצענט בלויז.

שמע בכל לשון שאתה שומע! נאר דעם אקצענט פערליר נישט; דער אק-צענט איז דער עיקר. דער אסימיליר-טער גלות-יוד איז דער ראפינירטער יוד, דער פאעט-יוד!

און אין פערגלייך מיט איהם איז דער יודישער נאציאנאליסט טאקי עפיס ווי א פשוט'ער הי וקים! א מאטעריא-ליסט אין פערגלייך צו א מיסטיקער אידעאליסט.

א יוד אהן א פערשטעלטען נאמען איז עפיס ווי קיין יוד נישט. און וואס פאר א יודישען טעם האבען עס די נאציאנאלע יודען מיט זייערע יודישע לידער, יודישע שפראכען.

זיי זענען פונקט אזעלכע מענשען, ווי די פאליאקען, בעלגיער א"א.

וואס איז מיט זיי דער יחוס?

יודען, וואס רעדען אפען וועגען דער יודען-פראגע, וועגען יודישע חס-רונות, וועגען א קלאסען-קאמף צווישען יודען ווירקען אפט ווי אנטיסעמיטען אויף אונזערע אסימילאטארען. אמת'ע יודען—אסימילירטע יודען—רעדען אויפ'ן וואונק, נאר פון פיינליכע יודישע פרא-גען, אויף דער וואונקען און זיפצען שפראך.

מען שטעהט ביים שפיגעל ביינאכט אליין (די נישט-יודישע פרוי, די האלב יודישע קינדער זאלען נישט בעמער-קען) און מען קוקט זיך אריין טיעף אין די יודישע אויגען...

און מ'זעהט א דערשראקענע אייביג-קייט.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

דער פארפסח'דיגער יריד.

אין דער יודישער גאס טומעלט זיך שוין מיט'ן פארפסח'דיגען יריד. אין דער קהלה קאכט ווי אין א קעסיל; עס ווערען צונויפגערופען פערזאמלונ-גען וועגען זאמלען קמחא. א דעלעגא-ציע פון „בית לחם" פאדערט, אז מען זאל איהר בעשטימען אזויפיעל און אזויפיעל מצות פאר איהרע שטענדיגע קליענטען. דאן האט זיך אויך געטו-מעלט וועגען די מצות גופא: ווער עס זאלען זיין די בעלי-בתים פון מזכה זיין די טשענסטאכאווער בעפעלקערונג מיט מצות—די קהלה אדער די בעקער...

עס פערשרייבען זיך אויך נייע פע-טענטען צו בעקומען קמחא און אונזע-רע כלל-טהוער קומען אין דער קהלה שמעקען, טאפען און וואגען, וויפיעל זיי וועלען קאנען מוציא זיין פאר זיי-ערע גוטע פריינד געלד אויף פסח.

דערווייל אבער איז אין דער יודי-שער גאס שטיל. דער עולם, וועלכער איז דערשלאגען צוליעב דער גרויסער ארימקייט, שטעהט פערצווייפעלט און ווייסט נישט, וואס מען הויבט אן צו טהון: מאין יבא עזרי—פון וואנען וועט מען דאך נעמען אויף יום-טוב? אז א גאנצען ווינטער איז מען געווען אר-בייטסלאז און אפילו דער פסח-סעזאן איז קיין סעזאן נישט, טא פון וואנען וועט מען דאך יום-טוב מאכען, אויסער עס זאלען געשעהן נסים, אזוי ווי אמאל ביי יציאת-מצרים...

דערווייל אבער זענען זיי שטיל, זיי ווארטען אויפ'ן נס און טהון גארנישט. דערפאר אבער זענען שוין צו-ריחרעוו-דיג אונזערע חיה'שע אנטיסעמיטען.

די בעסטיע האט דערפיהלט פלייש, רייסט זי מיט די נעגעל, כדי דעם רויב צו דערגרייכען. די „גאזעטא נאראדא-וא" שפייט מיט גיפט און האס און וואָרענט די קריסטליכע בעפעלקערונג, אז זיי זאלען חס ושלום גישט קויפען ביי קיין יוד. אויך אין די ארומיגע שטעדטלעך פיהרט זי איהר אויסרא-טונגס-פאליטיק.

די זון שיינט און וואָרעמט, רופט צום לעבען און ליידער מוזען מיר פעסטשטעלען, אז פאר אונז איז די זון נאכנישט אויפגעגאנגען.

עס איז א ביטערער, א טרויריגער פארפסה-יריד.

דער ליעבענקער „זיידע".

אין דעם ניי-אויפגעלעבטען פוילען איז יוזעף פילסודסקי דער איינציגער פאפולערער מענש, וועלכער ווערט אנ-ערקענט און פערעהרט דורכ'ן גאנצען פוילישען פאלק, אויסער, געוועהנליך, די חיות-רעות, וועלכע רופען זיך ענדע-קעס.

דער טאג, ווען עס פאלט אויס זיי נאמענסטאג ווערט פערוואנדעלט אין א נאציאנאלען יום טוב און מיט אויפריכ-טיגע פרייד און מיט'ן גאנצען הארצען בעט דאס פוילישע פאלק פאר זיין לאנג לעבען.

פילסודסקי איז שוין איצט דער לע-גענדארער העלד, וואס וועט ווערען פעראייביגט אין דער געשיכטע פון פוילען'ס אויפלעבונג, אויף אייביגע דורות.

די פוילישע יודען פערהערליכען אויפריכטיג דעם „זיידען", וועלכען זיי האלטען פאר דעם מלוכה-מאן, וועמען זיי בעלבע פרעדיגער פרעדיגען נאר פאר יענעם און פאקטיש טהוען זיי אליין פונקט פערקעהרט;

אוך וויל נישט איצט רעדען וועגען א סך אזעלכע פאסקודניאקעס, וועלכע טהוען אב מעשים רעים און געהן אן פאר שעהנע יודען, האבען נאך די חוצפה צו זאגען מוסר דעם עולם. א-זעלכע וועט איהר געפונען א סך. איך קאן זיי אייך אנצעהלען אין די טיצען, איך וויל איצט בעריהרען א קאנקרע-טען פאקט:

צווישען אונזערע דאארעס און כלל-מהוער, וועלכע האלטען דרשות אויף די פערוואלטונג-און ראט-זיצונגען ווע-גען אבהיטען דעם געזעלשאפטליכען גראשען און וועלכע האלטען כלומר'שט אין איין זארגען פאר די ארימע-לייט, געפונען זיך אזאלכע וואס אנדערש רעדען זיי און אנדערש טהוען זיי.

ווי בעוואוסט, ווערט צו די מצות, וואס ווערען היע געקויפט צוגערע-כענט א פאר גראשען קמחא, וועלכע ווערען פערנוצט פאר די ארימע בכבו-דיגע אויף פסח. ווי איז אבער דער דין, אז די זעלבע שענע יודען קויפען דוקא מצות אין דער פרעמד און די פאר גראשען קמחא גיבען זיי נישט?

מיט די דאזיגע ווערטער בין איך אויסען, אז דאס זאל זיך נישט ווידער-האלען, אז די, וועלכע פרעדיגען פאר יענעם, אז מצות מעג מען קויפען נאר א-זאלכע פון וועלכע די קהלה האט א הכנסה פאר ארימע-לייט, זאלען נישט ברענגען נישט קיין קהלה-מצות, ווייל ליידער ביז היינט האבען זיי דאס יא געטהון — אונזערע זאגענאנטע מאראל-פרעדיגער.

נישט קיין „קברים"...

שוין צוויי זיצונגען פון קהלה-ראט צוליעב די גרויסע שווערינקייטען בש-וואונדערן א"י פון דער נאהנט.

טוריסטען, וואס ווילען אויסנוצען דעם מזרח-יריד, כדי צו בעזוכען א"י, דארפען זיך ווענדען צום טוריסטישען ביורא ביי דער יודענשטאאטס-פארטיי (ווארשא, לעשנא 8), וואו ס'ווערען ערטיילט אינפארמאציעס און אויך פער-קויפט איינטריטס-קארטען צום מזרח-יריד.

דער מזרח-יריד אין תל-אביב.

תל-אביב איז דאס פענסטער צו מזרח. א דאנק דעם מזרח-יריד עפענט זי פאר אונז א נייעם ברייטען האָרי-זאנט. דאס פונאנדערבויען זיך פון א"י אין אנ'עכט אמעריקאנער טעמפא רופט ארויס אנ'אלגעמיינע בעוואונדערונג.

נור די פוילישע יודען - קענען נישט

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

דער פארפסח'דיגער יריד.

אין דער יודישער גאס טומעלט זיך שוין מיט'ן פארפסח'דיגען יריד. אין דער קהלה קאכט ווי אין א קעסיל; עס ווערען צונויפגערופען פערזאמלונ-גען וועגען זאמלען קמחא. א דעלעגא-ציע פון „בית לחם" פאדערט, אז מען זאל איהר בעשטימען אזויפיעל און אזויפיעל מצות פאר איהרע שטענדיגע קליענטען. דאן האט זיך אויך געטו-מעלט וועגען די מצות גופא: ווער עס זאלען זיין די בעלי-בתים פון מזכה זיין די טשענסטאכאווער בעפעלקערונג מיט מצות—די קהלה אדער די בעקער...

עס פערשרייבען זיך אויך נייע פע-טענטען צו בעקומען קמחא און אונזע-רע כלל-טהוער קומען אין דער קהלה שמעקען, טאפען און וואגען, וויפיעל זיי וועלען קאנען מוציא זיין פאר זיי-ערע גוטע פריינד געלד אויף פסח.

דערווייל אבער איז אין דער יודי-שער גאס שטיל. דער עולם, וועלכער איז דערשלאגען צוליעב דער גרויסער ארימקייט, שטעהט פערצווייפעלט און ווייסט נישט, וואס מען הויבט אן צו טהון: מאין יבא עזרי—פון וואנען וועט מען דאך נעמען אויף יום-טוב? אז א גאנצען ווינטער איז מען געווען אר-בייטסלאז און אפילו דער פסח-סעזאן איז קיין סעזאן נישט, טא פון וואנען וועט מען דאך יום-טוב מאכען, אויסער עס זאלען געשעהן נסים, אזוי ווי אמאל ביי יציאת-מצרים...

דערווייל אבער זענען זיי שטיל, זיי ווארטען אויפ'ן נס און טהון גארנישט. דערפאר אבער זענען שוין צו-ריחרעוו-דיג אונזערע חיה'שע אנטיסעמיטען.

צערעס

כשר לפסח

נויטווענדיג צו פסח'דיגע מאכלים!

צערעס דער אידעאַלער קאַקאָס־פעטס ווערט אויסגעאַרבייט אונטער דער שטרענגער השגחה פון הרב ר' שמחה פרענקעל פון סקאַווינאַ און קען עמפעהלט ווערען אפילו למהדרין־מן המהדרין. עכס בלויז אין אויגינאַל־פאַקונג. צו ½, ¼, ⅛ קג. אָהן פאַקונג קיינמאל נישט עכס.

אינזש. מ. פעיגין

„וואַ באַנק".

צי האָט איהר אַמאָל אָבסערווירט מענשען, וואס שפּיעלען אין איינאונ־צוואַנציג און ווילען דורכאויס געווינען, ווען עס געהט זיי נישט קיין קאָרט? זיי הויבען געוועהנליך אָן צו שפּילען אין קליינע סטאַווקעס און יעדעס מאָל פערדאָפּלען זיי די סטאַווקע, מיט דער האָפנונג, אַז אָט וועט זיי געלונגען צו־ריקצובעקומען כאָטש אַ טייל פון דעם פערשפּיעלטען געלד.

אַזעלכע שפּילער הולען געוועהנליך שנעל אויס די קאַסע פון דער באַנק, אַזוי, אַז דער באַנקיר גיט דעם ציי־כען, אַז עס איז דאס לעצטע שפּיל. דאַן שטעלט דער פערשפּילטער די לעצ־טע פאָר גילדען „וואַ באַנק" און... אַמאָל געלונגט עס, מען בעקומט צו־ריק זיין געלד מיט אַנ'עודף, צום גרעסטען טייל אָבער געהען אזאלכע מענשען אַוועק מיט לעדיגע קעשענעס און אַ פּאַק חובות...

* * *

דאס פאָרגעהן פון די מענשען פון דער היינטיגער ציוניסטישער עקזעקו־טיווע מאַכט דעם איינדרוק אָט פון יענעם שפּילער „וואַ באַנק". פאַר אַלעם דאס פערטיילען פון שקלים צווישען שונאי־ציון און הינטערוועלט־מענשען, אום דאַדורך צו עראָבערן דעם קאָנג־רעס; דאס נישט לאָזען אָנהויבען צו אַרבייטען דעם קאָנגרעס, ביז מען וועט נישט בעשטימען אַנ'אויספאָרשונגס־קאָ־מיסיע וועגען דעם ארלאזאראוו־מאָרד. (די קאָמיסיע איז ביז דעם היינטיגען טאָג נישט צוגעטרעטען צו דער אויס־פאָרשונג!); דאס דורכשמוגלען דעם טראַנספּער־אָבמאַך, אַ מהאָט, וואס איז געגען די לעבענס־אינטערעסען פון יו־דישען פאָלק, וואס האט אָבער אויסגע־פולט די קעשענעס פון מאנכע פון אָט די „נאָבעלע" ציוניסטישע פערטרע־טער; דאס נישט צולאָזען די באָיקאָט־רעזאָלוציע אויף דעם קאָנגרעס, וואס איז געווען אפילו געגען דער דיסציפּ־לין פון צווייטען אינטערנאַציאָנאַל, פאַר וועלכען זיי זענען פעהיג מקריב צו זיין דעם גאַנצען ציוניזם; דאס צונע־מען דאס סערטיפיקאַטען־רעכט פאַר ביתרים, אַ טהאָט, וואס איז געגען די אימיגראַציע בעשטימונגען פון מאַנדאַט, ווייל דאס רעכט אויף סערטיפיקאַטען האבען נישט בלויז ציוניסטען, נאָר אַלע יודען, וועלכע אונטערוואָרפען זיך די בעשטימונגען. דער בעסטער בעווייז, אַז אויך די אגודה, וועלכע איז אַ געגנער פון ציוניזם און האָט די גאַנצע צייט קיין גראָשען אויף ציו־ניסטישע צוועקען נישט געגעבען, בע־קומט אויך סערטיפיקאַטען און—אחרון אחרון חביב: די לעצטע טהאָט איז געווען דאס אויפלעזען פון רעוויזיאָ־ניסטישען זאָנדערפערבאַנד.

איך בעט אייך, רבותי, ציוניסטען, זאגט מיר, וואס האבען זיי דערמיט בעצוועקט? די רעוויזיאָניסטישע מיט־גלידער פון א. ק. בלייבען ווייטער מיטגלידער, זיי קען מען נישט אויפ־לעזען, ווייל דאס זענען געוועהלטע מיטגלידער; און אין אַלע ציוניסטישע אינסטיטוציעס קענען זיי לויט פּראָפּאָרציע זיין פערטרעטען, ווייל דאס דאזיגע רעכט האבען אַלע פּראָקציעס און נישט בלויז זאָנדער־פערבאַנדען. בלויז אין די וואַהל־קאָמיסיעס צום קאָנגרעס וועלען זיי קיין פערטרעטער נישט האָ־בען, אָבער דאס איז היינט נישט נוי־טיג. עס איז גענוג צו פערטיילען אַ פּאָר טויזענד שקלים און מען האט זי־כערע מאַנדאַטען... טאָ וואס האט די יעצטיגע ציוניסטישע עקזעקוטיווע בע־צוועקט? עפּעקט! ווייטער גאָרנישט. זיי ווילען טרעפען דעם ה' זשאַבאָטינסקי, אָבער דער ה' זשאַבאָטינסקי האט צו דעם טאָקי געשטרעבט און דערויף שפּעקולירט. ער וועט מיט זיין גאַנצען שרייב און רעדנער־טאַלענט קענען אָנ־ווייזען, ווי ווייט פערנאַרט זיי זענען געווארען דורך דעם האָס און דערמיט העלפען זיי איהם נאר די רייהען פון זיינע אָנהענגער נאָך מעהר צו פער־גרעסערן.

יעצט זאָלען מיר מאַכען דעם סך־הכל פון די ערפאָלגען אָדער מיסערפאָלגען, וואס די יעצטיגע עקזעקוטיווע האט געהאַט זייט איהרע פערטרעטער זענען געווארען די פאַקטישע בעלי־בתים פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע:

1) פון די 24 טויזענד סערטיפיקאַ־טען, וועלכע זיי האבען נאָך געגוויע אויסרעכנונג פערלאַנגט פון די א"י רעגירונג פאַר דעם לויפענדען האַלב־יאהר, האבען זיי בעקומען אינגאַנצען 4 טויזענד מיט אייניגע הונדערט און דאס אין ראַטען. ווי אַ מאַמע, וואס קויפט דעם קינד אַ פּאָר דעקאָ צו־קערלעך און גיט איהם צו איינצעלנע אויקערלעך, אַז דאס קינד זאָל חלילה נישט אויפעסען אויף אַמאָל און ווידער פאָדערען... זיי האבען אפילו נישט פּראָטעסטירט און זיך נישט פעררופען אויף דעם מאַקדאָנאַלד־בריעף, וואס זיי טהון געוועהנליך אין אַזעלכע פאַלען — דער סאַן־רעמאָ־פערטראָג און די באַל־פור־דעקלאַראַציע עקזיסטירט שוין לאַנג נישט מעהר אַלס אָפיציעלע דאָקומענ־טען אין זייער ציוניזם — דען די ה"ה סאָקאָלאָוו און בראָדעצקי האָבען זיי אַוועקגעשיקט אויף רייזעס און זיי אַליין זענען בעשעפטיגט געווען צו זוכען עדים נעגען סטאַווסקי און ראָ־זענבלאַט, אַרויסצולאָזען פלוג־בלעטער, אַז סטאַווסקי האָט איבערגעקויפט אַנ'־אַראַבער, אַז ער זאָל זיך מודה זיין אין מאָרד פון ארלאזאראוו'ן. צו פּראָ־טעסטירען געגען דער נישטיגער צאָהל סערטיפיקאַטען האָבען זיי קיין צייט נישט געהאַט.

2) מען האט דורכגעפיהרט אָבלאָ־וועס אויף די אַזוי־גערופענע אונלעגאַ־לע טוריסטען אין דער יודישער שטאדט תל־אביב. דער ישוב און דאס גאַנצע יודישע פאָלק האט זיך עמפּערט געגען אַזאַ נידערטרעכטיגער באַרבאַרישער האַנדלונג. עס איז געווען אַנ'אָנגריף אויף די הייליגסטע געפיהלען פון אונ־זער פאָלקס־בעוואוסטזיין, און ווען אַ גרופּע יודען האָבען אויף די טהאָטען רעאַגירט דורך אַ ספּאָנטאַנע דעמאָנ־סטראַציע זענען די מענשען פון דער עקזעקוטיווע געווען די איינציגע, וואס האָבען דאס געטאָדעלט, ווייל דאס קען, חלילה, אויפרעגען די אַראַבער.

3) דאס בעגרעניצען פון דער טו־ריסטיק—אַ טהאָט, וואס איז נישט בלויז אַנ'אָנגריף אויף די רעכט פונ'ם יודי־שען פאָלק, נאָר זי שעדיגט אויך די ווירטשאַפטליכע אינטערעסען פונ'ם לאַנד גופא, איז אויך אין משך פון דעם האַלבען יאָהר אַדורכגעפיהרט גע־ווארען. די מכלומר'שטע רעאַגירונג פון דער עקזעקוטיווע האט קיין שום וויר־קונג נישט געהאַט, דאַגעגען, האָט די עקזעקוטיווע אַלאַרמירט די גאַנצע פּרע־סע, ווען די רעוויזיאָניסטען האבען אַרויסגעלאָזט אַ רוף וועגען דער פּע־טיציע, וואס איז אייגענטליך דאס לע־צטע און אפשר דאס ווירקונגספולסטע מיטעל נעגען די אונגערעכטיגקייטען און פערלעצונגען פון אויספיהרען דעם מאַנדאַט, און מיט אַלע שטרענגסטע מיטלען פערבאָטען די ציוניסטען אונ־טערצושרייבען די פּעטיציע.

אָט דאס זענען אין אַ מיניאַטור־פאָרם די „ערפאָלגען" און „דערגרייכונגען" פון דער עקזעקוטיווע אויפ'ן פּאָליטי־שען געביעט. די רעגירונג אין א"י וואָלט קיינמאָל נישט געוואָגט דורכצו־פיהרען אָט די אַלע בענרענצונגען. ווען זי וואָלט געוואוסט, אַז זי האָט פאַר זיך אַ געאייניגטע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, שוין נישט רעדענדיג פון דער שווערד, וואס הענגט נאָך אַלץ איבער די קעפּ פון ישוב אין פאָרם פון הכנסה־שטייער, פאַרלאַמענט א. א. די אַראַבער דאַנענען, דאס פאָלק, וועמעס יעדע משפחה בילדעט אַ פּאַרטיי, וואס איז פעהיג די אַנדערע צו פער־ניכטען, האבען אין קאַמף געגען אונז זיך אין משך פון דער זעלבער צייט אָרגאַניזירט און פעראייניגט, געשיקט אַ קאָמיסיע נאָך ענגלאַנד צו בעאייג־פלוסען די מאַסגעבענדע ספּערען און פרעסע, אַנ'אַנדערע קאָמיסיע זאַמעלט ביי די 400 מיליאָן מאַכמעדאַנער נדבות פאַר דעם קאַמף מיט דעם יודישען פאָלק. אַנ'אַנדערע קאָמיסיע ווידער אָרגאַניזירט בעוואָפענטע דעמאָנסטראַ־ציעס געגען דער רעגירונג, כדי צו ווייזען דער וועלט זייער געאייניגטען ווילען. דאס טהון די ווילדע אונגעביל־דעטע אַראַבער.

און יעצט, ווי זעהט אויס דער פּי־נאַנציעלער אָפּאַראַט פון דער אָרגאַני־זאַציע? אָט די קליינע בודזשעט־סומע פון 175.000 פונט פון אַנ'אָרגאַניזאַציע, וואס צעהלט הונדערטער טויזענדער מיטגלידער, וועט נישט קענען צונויפ־געזאַמעלט ווערען, נישט דערפאַר, ווייל די יורען זענען פעראַרימט און האבען קיין געלד נישט, נאָר ווייל די אָפּאָזי־ציע, וועלכע בעטרעפט 48 פּראָצענט פון די ציוניסטישע מאַסען, זעהענדיג ווי מען פערשמעלערט זייער רעכט, ווי דער „מזרחי" א. א. שאַפען אייגענע פאָנדען און דעמאָראַליזירען דערמיט די צאָהלער. איינער צאָהלט איבער זיינע מעגליכקייטען, ווייל פאַר איין פאָנד האָט ער אַ סענטימענט. פאַר דעם צווייטען — אַ מאָראַלישע פליכט, פאַר דעם דריטען — אַ פּאַרטיי־פליכט, דער צווייטער ווידער צאָהלט גאָרנישט אונטער'ן תירוץ, אַז ער צאָהלט פאַר דעם אָדער יענעם פאָנד. אָט דאס זע־נען די פאָלגען פונ'ם בעהערשען די אָרגאַניזאַציע „וואַ באַנק".

* * *

זונטאָג, דעם 25 ד. ח. קומט זיך אין ירושלים צוזאַמען צום ערשטען מאָל נאָך דעם 18 קאָנגרעס דער גרוי־סער א. ק., וואו די עקזעקוטיווע וועט אָבגעבען אַ בעריכט פון איהר טעטיג־קייט. געוויס וועט דער בעריכט נישט אויספאַלען אזוי, ווי איך האָב איהם דאָ געשילדערט, יעדער אידעאַלער ציוניסטישער פערטרעטער אָבער, סיי פון רעכטס, סיי פון לינקס, וועמען די פּאַרטיי - אַמביציעס האבען נאָך נישט אינגאַנצען פער'סמ'ט זיין נשמה, וועט איינזעהן, אַז דאס איז די אמת'ע לאַ־גע פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. צי וועלען די א. ק. מיטגליעדער אימ־שטאַנד זיין צו ציהען די געהעריגע קאָנסעקווענצען און זיך בעמיהען צו־ריקצושטעלען די איינהייט און שלום אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע?

פונקט אזוי גוט פאַר א ביליגערן פריין

יעדע ווירטין וועט זיכער מיט פרייד אויפנעמען די ידיעה וועגען דעם פער־ביליגערען דעם פריין פון דער זייף יעלען שיכט, ווייל זי וועט ווייטער קענען בענוצען דאס דאָזיגע אויסגע־צייכענטע וואַש־מיטעל און אין דערצו נאָך אבשפּאַרען.

די זייף יעלען שיכט איז שטענדיג עגאַל אויסגעאַרבייט פון די בעסטע רוישטאָפען, עקאָנאָמיש אין געברויך, שאַדט נישט דער וועש און דערביי איז זי יעצט אויף אַן אַמת'ע ביליג. קיין שום אַנדערע זייף פון אַזאַ גוטען סאָרט קען מען נישט בעקומען פאַר אַזאַ ביליגען פריין.

זענען נישט פאָרגעקומען צוליעב דעם, וואָס עס איז נישט געווען קיין קוואָ־רום.

טראַכטען מיר אַריין אין דעם עסק און קאָנען נישט פערשטעהן: פאַרוואָס קומען זיי נישט, די פרנסים, אויף דער ראַט־זיצונג, איבערהויפּט, ווען עס האָנ־דעלט זיך וועגען בודזשעט. קומט צו געהן אַ לץ און וויל עס אויסטייטשען אויף אַזאַ אופן: אויף די ראַט־זיצונגען האָלט מען כסדר דרשות, וועלכע קאָ־נען דעם לעבעדיגסטען מענש טויט מאַכען און היות, ווי אונזערע פרנסים זענען לעבעדיגע יונגען, ווילען זיי נישט לעבעדיגערהייט בעגראָבען וועו־רען; קומען זיי טאקע נישט אויף די זיצונגען און זיי קומען נישט פאָר, ווייל עס איז נישטאָ קיין „קברים"...

אַ סימן פון דער צייט...

ווי ווייט דער קריזיס האָט אָבגע־שפּאַרט אין אַלע טיילען פון דער בע־פעלקערונג, קאָן דינען פאָלגענדער באמת קוריאָזער אופּאַל:

אין מנין פון דער „מזרחי" איז פאַר צוויי וואָכען פרייטאָג צו־נאַכטס געקו־מען אַנ'אורח צום דאַוונען. האָט מען איהם מסתמא פערבעטען אויף דער פרייטאָג־צו־נאַכטס'דיגער סעודה. דאָס זעלבע איז געווען צומאָרגענס שבת בייטאָג, כאָטש דעם עולם האָט גע־וואונדערט, פאַרוואָס דער יודישער אורח דאַוונט נישט אין קיין טלית און איבערהויפּט דאַוונט ער נישט אין קיין סידור'ל, נאָר מורמעלט מיט די ליפּען אויף אויסענוועניג.

דעם צווייטען שבת איז דער אורח ווידער געקומען צום דאַוונען. דער עולם האָט אָבער אָנגעהויבען צו פער־דעכטיגען, אַז די מעשה איז עפּיס נישט אין אָרדנונג. האָבען זיי איהם געגעבען אַ סידור'ל צום דאַוונען, האָט ער אויפגעמישט פון דער צוויי־טער זייט. און ווען זיי האָבען איהם געפרעגט ווי ער הייסט, כדי איהם אויפצורופען צום ספר, האָט ער עוקר געווען. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען נישט מעהר און נישט ווייניגער, נאָר אַז ער איז אַ קריסט, וואָס קאָן יודיש רעדען און אַזוי־ארום האָט ער זיך פער־שטעלט פאַר אַ יודישען אורח.

ווי איהר זעהט, זענען עהנליכע קאָמבינאַציעס שוין נישט קיין ספּע־ציעל יודישער ענין, אויך קריסטען זענען שוין פעהיג צו אזעלכע אויפ־טהון.

נישט בחנם וויינען די יודען, אַז לעצטענס האָבען זיך קריסטען גענומען צו עכט־יודישע פרנסות. זיי פערקויפען נישט בלויז קיין גרעגערס פורים, נאָר זיי געהן שוין אין די שוהלען, כדי מען זאָל זיי אַהיימנעמען אויף שבת אַלס אורחים...

א סימן פון דער צייט...

הירא ורך לבב.

אין די שטעדט און נאָך מעהר אין די קליינע שטעדטלעך קומען פאַר אַנ־טי־יודישע אונרוהען. מען האקט אויס שויבען אין יודישע הייזער, מען שלאָגט יודען, מען צינדט אונטער אז"וו.

ווען פּאָליציי קומט אָן און וויל אַ־רעסטירען די פערברעכער, האָבען די יודען מורא אויסצוגעבען די אַנפאַלער, און במילא בלייבען זיי אונבעשטראָפט.

די פּאָליציי־אָרגאַנען האָבען אויפ־מערקזאַם געמאַכט די היגע קהלה פאַר־שטעהער אויף דעם פאַקט און דערביי צוגעגעבען, אז די יודען טהוען זיך מיט דעם אַ רעה, ווייל די פערברע־כער, זעהענדיג, אַז מען טהוט זיי גאָר־נישט, ווערען נאָך חוצפה'דיגער און פאַלען ווידער אָן אויף די יודען.

די יודען ווידער פערטיידיגען זיך, אַז זיי ווילען נישט אויסזאָגען, ווייל זיי האָבען מורא פאַר נקמה. אפשר איז דאָס אויך אַ שטאַנדפּונקט, איך האַלט אָבער, אַז דאָס איז נישט גע־זונד. ווייל עס איז גלייכער יאָ אויפ־צוגעבען די נעמען פון די כוליגאַנעס, זאָלען זיי בעשטראָפט ווערען, וועלען זיי שוין אָנזאָגען א צעהנטען, כדי נישט צו בעגעהן קיין פערברעכען... אַ הונט מוז האבען אַ שטעקען...

ניין, רבותי, מיר דאַרפען אַוועקוואר־פען דעם פחד און אַרויסטרעטען ווי העלדען, ווארום מיט אונזער פחדנות פערגרעסערט מען די צרות,

געדענקט דעם הירא ורך לבב. מען האט אונז אָנגעוואָרפען אַ מלחמה און מיר טאָרען נישט זיין קיין טרוסען. זאָלען מיר אויסגעבען די נעמען פון די כוליגאַנעס פאַר דער פּאָליציי און זיך נישט שרעקען.

געדענקט יודען, אז מיט אייער פחדנות טהוט איהר זיך נישט קיין טובה, נאָר דעם כלל ישראל א רעה.

זיי ווילען די אמת'ע פרייהייט.

ווי בעוואוסט, פיהרען די רעוויזיאָ־ניסטען אַ פעטיציע־אַקציע, ד"ה זיי ווענדען זיך צום ענגלישען קעניג, ווי אויך צום וועלט־געוויסען, אַז מען זאָל אנערקענען ארץ ישראל פאַר'ן יודישען פאָלק.

און אָט די טעג, פונקט פאַר פסח, ווען יודען זענען פערנומען מיט'ן אַנ־גרייטען אויף יום־טוב, קומען צו געהן די רעוויזיאָניסטען און פערדרעהען אַ קאָפּ מיט די אונטערשריפטען.

פרעגט מען דאָך ביי זיי: היתכן? צי קענט איהר נישט קומען מיט דער פעטיציע נאָך פסח, ווען דער עולם וועט האבען צייט? ענטפערען זיי דע־רויף אַזוי צו זאגען:

מיט דער פעטיציע זענען מיר דאָך אויסען צו בעקומען אַ פרייהייט, וואס זאָל זיך נישט בעגרעניצען בלויז מיט'ן זכר, נאָר פאַקטישע אמת'ע פרייהייט, און היות ווי היינט איז פאַר פסח, ווען מען פייערט דעם יום טוב אַלס ציימען, וואס יודען זענען אַרויס פון קנעכ־שאַפט צו פרייהייט, קומען מיר טאַקע היינט מיט דער דאָזיגער פעטיציע וועו־גען אַזאַ פרייהייט, וואס זאָל ענדליך דאס יודישע פאָלק אַרויסשלעפּען פון דער גלות־קנעכשאַפט און זיי מאַכען פאַר אמת'ע בני מלכים, פאַר פרייע מענשען.

דעריבער דאַרפען אַלע גלות יודען טאַקע אינטערשרייבען די שעג די דאָ־זיגע פעטיציע, כדי דער וועלט גע־וויסען זאָל אַ טרייסעל טהון און יודען זאָלען בעקומען די אמת'ע פרייהייט.

יוגענד און טעמפּעראַמענט

עס איז מיר אויסגעקומען צו זיין אַנוועזענד אויף אַ פייערונג, וואס איז איינגעאָרדענט געוואָרען דורך די שי־לער פון דער האַנדווערקער־שולע לכבוד דעם נאָמענטאָג פון מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי.

5 שעה האָב איך פערברענגט אין דער דאָזיגער אַטמאָספערע פון אמת'ער יוגענד און טעמפּעראַמענט און איך בין מודה, אַז שוין לאַנג האָב איך נישט אַדורכגעלעבט אַזאַ געפיהל פון אמת'ן געזונדען הומאָר, וואס האט געשפּראָצט פון דער דאָזיגער יוגענד, וואס וועלען זיין די צוקונפטיגע יודישע בעוואוסטזיניגע און געבילדעטע בעלי־מלאכות.

די דאָזיגע יוגנט לייט פערשטעהן דאס לעבען. און עס איז געווען אַ פערגעניגען צו פערברענגען אין זייער סביבה, וואו מען האט פריי אבגעאָ־טעמט און אין האַרצען האט זיך גע־וועקט אַ האָפנונג: אפשר וועלען זיי קאָנען אַנדערש איינאָרדנען זייער לע־בען און נישט דאַרפען אזוי צו ציטערן פאַר'ן היינט און נאָך מעהר פאַר'ן מאָרגען.

לויתן.

זיין מאַיעסטעט — דער דלות.

עס איז גענוג זיך אדורכצושפּאַצירען דורך דער יודישער געגענד, וואו מען רוימט אויף פסח און פאַר אייערע אויגען וועט זיך ענטפּלעקען אין זיין גאַנצען געשטאַלט דער יודישער דלות, דער יודישער עלענד און נויט.

צובראָכענע מעבעל-שטיק, וואס דער-האַלטען זיך גאָט ווייסט ווי אַזוי, שטיקער קויטיגע דראַכעס, וועלכע דיענען אַלס בעטגעוואַנד און שמאַטעס, וועלכע האבען ווער ווייסט מיט וויפיעל יאהר צוריק געקאנט אנגערופען ווערען מלבושים און אַ דאַמף געהט פון דעם אַלעם, אַז מען קאָן דערשטיקט ווערען.

אַ גאַנצען ווינטער האט מען דעם דלות ווי-עס-איז פערשטעקט אין די פער'חושכ'טע שטובען, וואוהין קיין זון איז נישט צוגעקומען און וואו די קעלט און הונגער האבען ברייט אַרומשפּאַצירט און איין גאָט ווייסט ווי אַזוי די מעגשען האבען איבערגעלעבט דעם ווינטער. ווי נאר אבער די זון האט אַ וואַרים געטהון, איז דער דלות אַרויס אין גאַס און זיך בעוויזען אין זיין גאַנצען פּראַכט און גלאַנץ...

מען וואָלט געדאַרפט נעמען די שוֹג-אי-ישראלים, וועלכע האַלטען אין איין בילען און העצען, אַז יודען זענען פאַראַזיטען, אויסנוצער, אַז יודען זענען רייך—זאָלען זיך די דאָזיגע יודען-פרעסער אָבשפּיגלען אין דעם יודישען „האָב און גוטס", אפשר וואָלטען דאַמאלס זייערע פערשטיינערטע און טעמפּע מוחות ווייכער געווארען און זיי וואָלטען אויפגעהערט צו פרעדיגען אונמענשליכע שנאה און האַס צו די אומגליקליכע יודען.

עס נעמט אַדורך אַ שוידער, טראַכטענדיג, אַז מענשען, די העכסטע ברואים אין דער וועלט קאנען אויסהאַלטען אַזאַ שווער לעבען און גליקליך וואָלטען זיי געווען, ווען מען לאָזט זיי כאָטש צופרידען, ווען זיי דראָהט נישט אַרויסגעוואָרפען צו ווערען אויך פון די דאָזיגע הינטישע נאַרעס. טויזענדער עקסמיסיעס ווערען פעליג דעם 1 אַפּריל, און וואס וועט ווייטער זיין?

פאַר דער טהיר שטעהט דער פריהלינגס-יום טוב — פסח. דער חג-החירות, דער בעפרייאונגס יום טוב, און די הונדערטער טויזענדער פאַמיליעס זענען פערנומען מיט דאגות וועגען אַ דאך איבער'ן קאָפּ און אַ שטיקעל ברויט פאר'ן מאָגען.

מיט וואָס העלפט מען זיי און ווי אַזוי קומט מען זיי צו-הילף. ווער קאן געבען אַ תרופה צו דעם דאָזיגען גרויסען, יודישען דלות?

די קהלה היט אַב איהר טראַדיציע און שטיצט אונטער די דאָזיגע אומגליקליכע לויט איהר יכולת און אפשר איבער'ן יכולת מיט קמחא. צי קאן דאָס אָבער פאַקטיש העלפען די דאָזיגע מענשען אין זייער לאַגע? עס מוז קומען אַ איבערקעהרעניש אין די דאָזיגע בעגריפען, און אויב מיר וועלען נישט טראַכטען, ווי אַזוי איבערהויפּט צו געבען די מעגליכקייט די דאָזיגע אומגליקליכע, וואס זייער צאָהל פערמעהרט זיך פון טאָג-צו-טאָג, אַז זיי זאָלען קענען איבערגעהען צו פּראָדוקטיווער אַרבייט, שטעהט אונז פאַר אַ גרויסע קאַטאַסטראָפע.

דערווייל אָבער געהט צו יום טוב און מען מוז זיי דערהאַלטען מיט אַ חיי שעה. דאַרפען דעריבער די יעניגע יודען, וועלכע זענען נאך ביכולת, צו שפּענדען וואס מעהר, כדי מען זאָל אויך די דאָזיגע הונגעריגע און נאַקעטע ברידער מיט וויפיעל נישט איז קאנען צופרידענשטעלען.

די יודישע גאַס איז נאָך קיינמאָל נישט געווען אַזוי דערשלאָגען און פערצווייפעלט, ווי היינט. זאָלען מיר דעריבער דערפּילען דעם עלעמענטאַרען חוב, וואס דאָס לעבען און די יודישע טראַדיציע האָט אויף אונז אַרויפגעלעגט.

זאָל פאַר אייערע אויגען שוועבען די גרויסע נויט פון דער יודישער גאַס, וואו עס הערשט זיין מאַיעסטעט — דער דלות.

ב—ן.

פסח—דער פרייהייטס-יום-טוב.

די טראַדיציאָנעלע יום-טוב-פייערונגען אין דער געזעלשאַפט פון דער פרוי און פערבעטענע געסט האבען דערגרייכט דעם קולמינאַציאָנס - פּונקט כמעט שטענדיג בעת דער נאכמיטאַג'דיגער קאַווע. אויב די בעל-הבית'טע וועט דערלאַנגען אַ גוט - געראָטענעם פלעזיל אָדער יום-טוב'דיגען טאָרט, געבאַקען אויף ד"ר עטקער'ס פּראָשעק וועט זי זיכער הערען פון אַלע זייטען לויב-ווערטער, ווייל דאס געבעקס אויף עטקער צייכענט זיך אויס מיט אַ גוטען געשמאַקען אַראָמאַט.

„דער אונדערזעהבאַרער מענש".

„דער אונדערזעהבאַרער מענש" — אונטער דעם נאָמען האט דער בעקאַנטער ענגלישער שרייבער הערבערט גע-אָרג וועלס, אנגעשריבען אַ פאַנטאַסטישע דערצעהלונג וועגען אַ מענש, וועלכער האט געווידמעט לאַנגע יאהרען פון פיינליכער אַרבייט דער ערפינדונג פון אַ געוויסער כעמיקאַליע, וועלכע האט געזאָלט מעגליך מאַכען פאַר'ן מענש דאס דערגרייכען די מדרגה פון אַ „רואה ואינו נראה". ווען דאס דאזיגע וואונדער איז דעם פאַרשער ענדליך געלונגען—האט זיך אנגעהויבען אַ פערביסענע פערפאָלגונגס-אַקציע און פערביטערטער אויסראָטונגס-קאַמף מצד דער גאַנצער „געזעהענער" וועלט, אַקעגען דעם איינעם—דעם אומגעזעהענעם. מען האט איהם געיאגט און פערפאָלגט אַזוי לאַנג, ביז — ביז ענדליך איז געפאַלען דער ערשטער אומדערזעהבאַרער מענש און צוזאַמען מיט איהם זיין „פערשאָלטענער" „געפעהרליכער" סוד. —

געשריבען געווארען איז די דאזיגע דערצעהלונג נאך ביים סוף פון פוירי-גען יאהרהונדערט (1897). אינסצעניזירט געווארען פאר'ן עקראַן איז זי אבער ערשט גארנישט לאַנג דורך דזשעמס הואָל.

וואָלט די דאזיגע ערצעהלונג זוכה געווען צו איהר סצענישער רעאַליזירונג אין פוריגען יאהרהונדערט, באַלד נאכדעם ווי זי איז געשריבען געווארען —וואָלט עס צו יענער צייט זיכער אויפגערודערט די גאַנצע סצענישע וועלט. נישט נור מיט דער עמאָציאָנעלער קראַפט פון דער פאַנטאַזיע גופא—נור אויך, און בעיקר מיט איהר אידעע, וועלכע איז צו יענער צייט געווען אַ סך מעהר דאָמינירענד ווי היינט.

געוויס, אויך היינט איז דאס דאזיגע בילד בכח צו האַלטען אין שפּאַנונג די צושויער. שוין דער ספּעקטאַקל זעלבסט און די עקסטראַוואַגאַנץ פון דער פאַנטאַזיע גופא איז דאך אַזוי לאָקענד. אויך היינט וועלען מאַסען ציהען אָנקוקען דאס פאַנטאַסטישע בילד, וואס שטעלט פאַר דעם קאַמף צווישען אַ יחיד און אַ רבים. יאָ, מען וועט לויפען—פון נייגיריגקייט, ווי מען לויפט אויף אַ בייז וואונדער—אָנקוקען דעם אונגעזעהענעם מענש-טייוועל ווי ער ראַנגעלט זיך מיט דער גאַנצער וועלט געזעהענע.

אַמאָליגע צייטען אָבער וואָלטען מענשען אין אַזאַ פילם געזעהען עפּיס אַנדערש. זיי וואָלטען געזעהן דערין די רעאַליזירונג פון זייערע אידעען; פון אידעען, וועלכע דרימלען אונטער'ן בעוואוסטזיין. עס וואָלטען זיך געקוויקט הערצער—צעשפּיעלט פאַנטאַזיעס.

*

אַ נישט-דערזעהבאַרער מענש. עס איז אַן'אַלטע טהעמאַ. אַלט—ווי אַלט עס איז דער ערשטער שטראַהל פון מענשליכען בעוואוסטזיין, וועלכער האט צום ערשטען מאָל אַריינגעשיינט אין די מוהות פון אונזערע אור-אור-זיידעס.

דער דאָזיגער אור-מענש, וויבאַלד נור דער ערשטער פונק שכל האט צו איהם פערבלאָנקעט—האט ער באַלד אָנגעהויבען פיהלען אין זיינע געבליטהען דעם פרימיטיווען אימפּולס צו עקספּאַנסיע—צו עקספּאַנסיע אין סטרעבען, צו התפשטות אינ'ם שטח. ער האט געפיהלט דעם דראַנג צו בעפרייען און אַראָבוואַרפען פון זיך די קייטען פון צוגעבונדענקייט צו א וועלכען עס איז אַרט אָדער ענגען פונקט אין דער וועלט.

און עס האט, דער דאזיגער דראַנג אַרויסגעיאָגט פון זיין פינסטערער הייל דעם מענש, און איהם געטריבען צו אַ פערביטערטען גראַנגעל מיט די פריטיווע ווילדע חיות. עס האט איהם דיקטירט דער געבאָט צו בעצוואונגען דאס ווילדע פערד, דעם ביפעל-אָקס און מויל-אייזעל און מיט געוואַלד צווינגען די חיה צו איבערטראָגען איהם אויף איהר רוקען אין אונפעקאַנטע מרחקים.

און שפּעטער, אַז שוין אויסגעמאַסטען און בעקענט האט זיך דער מענש מיט דעם גאַנצען אויבערפלאַך פונ'ם ערד-באַלעם — האט דער מענשליכער דראַנג צו עקספּאַנסיע געגומען שטויסען און טרייבען דעם מענש אין דער הויך. אנשטאָט אַמאָל אין סטרעפּע — האָט דער מענשליכער דראַנג צו עקספּאַנסיע יעצט געפונען זיין אויסגאַנג אין ספּערע — — —

עס איז דער דאָזיגער דראַנג — וועלכער איז געקומען צום מענש אַלס אַ מאָהנער פון ווייטע אונאויסגעפאָרשטע רעגיאָנען—געוואָרען דער, וועלכער האט זיך פער'גנב'עט אינ'ם מענשליכען אונטערבעוואוסטזיין און איהם גע'עצה'ט אונטערצוקוקען און אויסצופאָרשען די סודות פון דאַמף און גאַז, כדי זיי שפּעטער צו זיין דיענסט איינצושפּאַנען און זיי בעפעהלען איהם אויפצוהויבען ווייט, ווייט, איבער די וואָלקענס, אַזש ביז אין דער סטראַטאָספערע.

יאָ, דער דאָזיגער דראַנג צו מענשהייטס-עקספּאַנסיע, די דאָזיגע שטרעבונג צו התפשטות איז אין אַמאָליגע צייטען געווען אַנ'אַלגעמיין-מענשליכער שטריך. עס איז דער דאָזיגער דראַנג דערהויבען געוואָרען צו דעם העכסטען אידעאַל פון מענשליכער שלימות און פערפולקאָמונג. די מענשהייט, אַלס אַזאַלכע האט געשטרעבט אַרויסצוקריכען פון איהרע ענגע גרעניצען צו בעפרייען זיך פון די אַלע כלים און סקאָרופּעס, צווישען וועלכע זי איז געווען אַריינגעקוועטשט; עס איז געווען רעכט, כאָטש פון דער אייגענער הויט צו קריכען. צו דערגרייכען דעם העכסטען שטאַפּעל פון התפשטות — התפשטות הגשמיות. אינגאַנצען אומדערזעהבאַר צו ווערען.

און עס האבען דיכטער און הייליגע געזינגען און געגאַרט: „דאס העמדעל אַראָבצוואַרפען"... צו ווערען פערוואַנדעלט אין אַ דורכזיכטיג אומדערזעהבאַר עטעריש וועזען (נאַרוויד א. א.) עס האבען מעטאַפיזיקער, מיסטיקער געשטרעבט צו דערגרייכען די מדרגה פון אַ „רואה ואינו נראה".

טיילמאָל זאָגאַר האט נישט געסטייעט דאס געדולד צו וואַרטען אויף די מאַגישע „וואונדער-שטייגער", וועלכע האבען ביים בלויזען אָנריהרען זיי, געזאָלט פערוואַנדלען דעם מענש אין אַ „רואה ואינו נראה", אָדער גאָר איהם אַוועקטראָגען אויף ווייטע הויכע שטערן-וועלטען; מען האט זיך נישט געקאנט דערוואַרטען ביז עס וועלען פועל זיין די אַלע לחשים און שפּרוכען פון די מיסטיקער. האבען זיך מענשען דעמאָלס גענומען צו מעהר פשוט'ע, היימישע מיטלען.

אויב דער פולער אידעאַל פון זיין אַ רואה ואינו נראה, איז געווען ווייט אונדערגרייכבאַר—האָט מען זיך דערוויל מיט זיינע אַ טיילווייזע פערוויר-קליכונג געמוזט בענוגען לאָזען.

און עס דערצעהלען לעגענדעס פון יענע צייטען, וועגען פערשידענע מלכים און קטרים, וועלכע האבען אויף אַ געוויסע צייט אויסגעטהון זייערע קרוינען, אַרויפגעצויגען אויף זיך מלבושים פון אָרימע פאַסטוכער, און אַזוי אינקאָגניטאָ האבען זיי זיך געלאָזט איבער דער מדינה, כדי אונבעמערקט פון קיינעם, אַלץ צו זעהן—און אַליין גאָרנישט געזעהן צו ווערען. עס דערצעהלען מעשה'לעך וועגען פערשידענע פאָלקס-פיהרער, וועגען צדיקים נסתרים, וועלכע פערשטעלטע פאַר אָרימע בעטלערס האבען זיי ס'רוב לעבען זייערס אונ-

(סוף—זייט 5).

(46

די יעצטע טעג פון יהודה

היסטאָרישער ראָמאַן פון ה. פ. שומאַכער.

(פאָרטזעצונג).

אָט דאָרט טיעף, נישט ווייט פון דאַנען פיסערט אַ פאַסטוך זיין שאָף דער פויער אַקערט דאָס פעלד, שניידט די תבואה, זאַמעלט זי אין סטוינען. ווי קלען ווייזען זיך אויס די מענשען נעגען ריעזען-בערג, ווי ווערים קריכען זיי ארום.

ווען ראָיאל פלעגט זיך פערט-אַכטען, קיקענדיג אויף דעם פּרעלטיגען נאַטור בילד איז שטיל צו איהם צוגעגאַנגען דבורה, אַרויפגעלייגט די האַנד אויף זיינע פלייצעס אין שטיל געזינגען דאָס ליעד פון דער נאַטור.

די זון האָט אויפגעשיינט און בעשטראַהלט דאָס פעלד. דאַן פלעגען זיי זיך ווי אויפכאַפּען, אַרומשפּרינגען, שרייען, רופען און דאָס וואַלד האָט צוריק געענטפערט:

— ליעבע! ליעבע!

נאָר אונטער זיי, אין שאָטען פון אַ בוים, ליגט סטעפּאַנוס דער שקלאַף און קיקט מיט גליהענדע אויגען אויף די גליקליכע מענשען...

— ליעבע! ליעבע!

ווי די קינדער זענען זיי דאַמאָלס געווען

אין דער פריה, בעת די בערג זענען בעלויכטען געוואָרען דורך די ערשטע שטראַהלען, וועלכע זאָגען אָן דעם קומענדען טאָג; בעת דער שנעטוי פאַלט פון די בערג און בעדעקט די טאָלען מיט פיעל פאַרבינע פערל, זענען געאָרעמט זיי ביידע אַרומגענאַנגען אין דעם ברייף האָט אנריפּא איהר דייטליך געשריבען און עס איז לייכט געווען צו זעהן, אַז ער פרעהט זיך. אנריפּא האָט נישט אַזוי געהאַסט די רוימער ווי זיין פאָלק, וועלכעס האָט דאָך אויך נעגען איהם געקעמפט. דאס פאָלק האָט אַלע מאָל געהאַסט די הורדוס-דינאַסטיע און נאך מעהר דעם קעניג אנריפּא. פאַר איהם האָט דאָס פאָלק קיין מורא אויך נישט געהאַט, ווייל ער איז צו שוואַך געווען.

איצט איז יודפת געפאַלען. די איינוואוינער פון ירושלים וועלען שוין זעהען, וואָס זיי ערוואַרטעט און דערי-בער האָט אנריפּא אַליין געראַטען אַס-געזעהן ירושלים. און בייַ זיך אין הארץ האָט אנריפּא געהאַפט, דאָס רוים וועט איהם דערנאָך איבערגעבען די הערשאַפט איבער אַלע פערנומענע געגענדען.

אויך אונזער טרייער פריינד יוסף — האָט אנריפּא ווייטער נעשריבען — שטעהט יעצט אונז צו דינסט. ווען איך בין נאָר ערפאהרען דאָס יוסף איז נעפאַנגען נעוואָרען, האב איך צו איהם געשיקט אונזער קנעכט קאַלדאַ-מאַר מיט אַ בריעף ער האָט אַלץ געטון ווי איך האָב איהם געהייסען. ווען מען האָט איהם געבראַכט צו אַספּיינוס בין איך דערבייַ געווען. יוסף איז געפאַלען פאַר איהם און ביטער געוויינט, דאָס מאָל איז ער געווען אויפריכטיג. ווייל ער האָט באמת מורא געהאַט פאַר אַספּיינוס. ער האָט דערבייַ אויך אָנגעזעהן, אַז איך ווייס, דאָס ער איז שטענדיג טרייַ געווען די רוימער.

(פאָרטז. קומט).

האָט געגלויבט, אַז אַספּיינוס געפונט עכן, ווייַל ער האָט זיך אַ ביסעל דערשראָקען פאַר'ן אויפשטאַנד, ער ווארט אויס ביז דאס פאָלק וועט זיך אַ ביסעל בערוהיגען, ער האָט אויך געגלויבט, אַז זיין שוועסטער געפונט זיך אין גוש חלב און דער פאָטער גרייט-צו דאס פאָלק צום קאַמף.

ער האָט קיין רגע נישט געצווייפעלט, אַז אַלץ איז אמת, ער האָט געלעזען ברייף פון זיין פאָטער און נישט געוואוסט, אַז בירייניקה האָט זיי איהם אונטערגעשיקט. די שליחים האָבען איהם בערוהיגט לויט ווי בירייניקה האָט זיי בעפוילען. זיי האָבען איהם פערזיכערט, דאס דער פאָטער הייסט איהם פערבלייבען און אויסווארטען.

מאַנכמאָל פלעגט זיך אויסווייזען, אַז עס איז קיינער נישטאָ מעהר אויף דער וועלט, אַז זיי אַליין זענען פערבליבען. דער שטומער סטעפּאַנוס האָט זייערע טרוימען נישט געשטערט, די אַנדערע שקלאַפען האָט זי שטרענג פערבאָטען עטוואס עמיצען צו דערצעהלען.

ראָיאל איז געזעסען און געווארט...

און סטעפּאַנוס האָט אויך געווארט.

סטעפּאַנוס איז דאָך געווען דער טרייַעסטער דיענער פון בירייניקה, פאַר איהם האָט זי קיין שום געהיימנישען נישט געהאַט. אפילו די שליחים, וואָס פלעגען קומען פון אנריפּא, זענען אויך פריהער צו איהם געקומען. די דאָזיגע שליחים האָבען איהם פערשידענע צייטונגען איבערגעגעבען, נור דער ריכטיגער מאָמענט איז נאָך אַלץ נישט געקומען.

ביז עס איז געקומען דער טאָג און קאַלדאַמאַר האָט דעם פערוואַרפענעם פאַלאַץ בעזוכט

קאַלדאַמאַר איז געווען בייַ יודפת, ווייל ער האָט איהם געפּרוּווט אַלץ ערקלערט זי האָט איהם געזוכט די נייַע שטאָדט, וועלכע אנריפּא האָט געבויט לכבוד דעם רוימישען קייזער נעראָן.

אַזוי זענען פאַרבייַגעגאַנגען פיער חלום עס איז איהר געלונגען דעם יונגענמאַן אַזאַ שקלאַף צו געזינען, ווייַל איצט האָט ער נאָר איהר געדיענט.

זי האָט איהר וואונש דערגרייַכט, איהר גייסט האָט איהם בעצויבערט, זי איז זיין פרוי און זיין נאָט געווען.

ראָיאל איז געוואָרען זיכער, אַז זיין געליעבטע הייסט דבורה און זי איז אַנ'אַלטנה נאָך אַ דייַכען סוחר.

איהר האָט דאָס געריוש פון דער מלחמה נישט דערגרייַכט, די קענינגין האָט ערהאַלטען ידיעות וועגען גאַנג פון דער שטאָדט, זי איז געווען פערבינדען מיט איהר ברודער אנריפּא, וועלכער האָט זי נישט פערגעסען.

ביריניקה האָט זעהר גוט געוואוסט, אַז נישט אייביג וועט דאָס גליק דויערן, זי האָט געוואוסט, אַז ראָיאל וועט דאָך ערפאהרען דעם אמת און דאַן וועט די געביידע וואָס זי האָט מיט אזוי פיעל מיה געבויט, אומפאַלען, ווי לאַנג נאָך וועט זי איהם קענען אָבגאַרען? זי האָט איהם אייגנגעזעהן און ער גלויבט אין איהר, ער טראַכט נישט פון קיין שום זאָך אויסער איהר.

ער האָט געגלויבט, אַז די מלחמה האָט זיך נאָך נישט אָנגעהויבען, ער

אין דעם ברייף האָט אנריפּא איהר דייטליך געשריבען און עס איז לייַכט געווען צו זעהן, אַז ער פרעהט זיך. אנריפּא האָט נישט אַזוי געהאַסט די רוימער ווי זיין פאָלק, וועלכעס האָט דאָך אויך נעגען איהם געקעמפט. דאס פאָלק האָט אַלע מאָל געהאַסט די הורדוס-דינאַסטיע און נאָך מעהר דעם קעניג אנריפּא. פאַר איהם האָט דאָס פאָלק קיין מורא אויך נישט געהאַט, ווייַל ער איז צו שוואַך געווען.

איצט איז יודפת געפאַלען. די איינוואוינער פון ירושלים וועלען שוין זעהען, וואָס זיי ערוואַרטעט און דערי-בער האָט אנריפּא אַליין געראַטען אַס-געזעהן ירושלים. און בייַ זיך אין הארץ האָט אנריפּא געהאַפט, דאָס רוים וועט איהם דערנאָך איבערגעבען די הערשאַפט איבער אַלע פערנומענע געגענדען.

אויך אונזער טרייַער פריינד יוסף — האָט אנריפּא ווייַטער געשריבען — שטעהט יעצט אונז צו דינסט. ווען איך בין נאָר ערפאהרען דאָס יוסף איז געפאַנגען געוואָרען, האב איך צו איהם געשיקט אונזער קנעכט קאַלדאַ-מאַר מיט אַ בריעף ער האָט אַלץ געטון ווי איך האָב איהם געהייסען. ווען מען האָט איהם געבראַכט צו אַספּיינוס בין איך דערבייַ געווען. יוסף איז געפאַלען פאַר איהם און ביטער געוויינט, דאָס מאָל איז ער געווען אויפריכטיג. ווייַל ער האָט באמת מורא געהאַט פאַר אַספּיינוס. ער האָט דערבייַ אויך אָנגעזעהן, אַז איך ווייַס, דאָס ער איז שטענדיג טרייַ געווען די רוימער.

(פאָרטז. קומט).

Wobec wystąpienia z Kasy Chorych
wznowiłem przyjęcia
od 9 rano do 1-ej i od 3 do 7 wiecz.
LEKARZ-DENTYSTA
M. ROZENBLATT
Panny Marji 14.

SZKOŁA TAŃCÓW
baletm. K.Kosteckiego
w lokalu własnym **Waszyngtona 6**,
przyjmuje zapisy na kursy, lekcje oddzielne codziennie od 10 rano do 9 w.
Opłata za lekcje przystępna
שבת **24** ד.ה. **8** אָוועגד פּראַקטישע לעקציע
פאַר יודישע געזעלשאַפט און אויך יעדן שבת אָוועגד. לעצטע מוזיק - שלאַגערס. בילינע פּרייזען.

בית מסחר ספרים ושליתים
הרב יוסטמאַן, וואַרשאַווסקאַ 3

עמפּפעהלט צו די בילינסטע פּרייזען אין אַ גרויסען אויסוואהל וואָלענע און זיידענע טליתים, טליתים קטנים, קאַפּלען, גאַרטלען, אַלערליי ספרים, סדורים, מחזורים, אַלע „חורב" אויסגאַבען, העברעאישע און פּוילישע שול-ביכער אַלערליי שרייב-מאַטעריאַלען א. ז. וו. אַ גרויסער אויסוואהל פון **פּראַכט = הגדות** מיט פּירושים און מיט יודישער אָדער פּוילישער אי-בערזעצונג. רעיעלע בעהאַנדלונג. בילינע פּרייזען.

די לעצטע התראה.

צום לעצטען מאָל וואַרנען מיר און מאַכען אויפמערקזאַם אונזער לאָקאַטאָר ה' **מאַכל אופנער**, אַז היות ווי אונז קומט דירה געלט פאַר 7 פיערטעל יאָהר און מיר האָבען אויף איהם אַנ'עקסמיסיע, וועלכע איז לויט זיין פערלאַנג פעליג דעם 1-טען אַפּריל ד. י. לכן, וואַרענען מיר איהם, אַז ער זאָל זיך אַרויסציהען ביז דעם אויבענדערמאַנטען טערמין און דעם חוב שטעלען מיר איהם פאַרלויפיג אוועק. אַנדערש וועלען מיר זיין געצוואונגען אויסצופיהרען די עקסמיסיע און די פעראַנטוואָרטליכקייט וועט נאָר זיין אויף איהם:

די אַדמיניסטראַציע פון הויז קאַטעדראַלנע 13.

לעזט אויפמערקזאַם!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, דאָס אין מיין

שניידער = וואַרשטאַט

קען מען בעקומען אַלערליי

פּערטיגע יודישע מלבושים

ווי אַנציגער, שניט-רעק, פּאַלטענס לייכטע און שווערע, זיידענע און אַלפּאַגענע קאַפּאָטעס, טלאָף-רעק און כאַלאַטען אויך פאַר קינדער

צו זעהר ביליגע לאָדזשער פּרייזען.

עס ווערען אויך אָנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע סחורות, וואָס ווערען ערשטקלאַסיג אויסגעפיהרט.

רעיעלע בעהאַנדלונג—סאָלידע אויספירונג

א גרויסער אויסוואהל פון מאָדערנע סחורות.

מיט אכטונג **חיים יעקב קאָהן, מאָסטאָוואַ 9**

די יוגענד פאַרן „קרן-הישוב" רינג-קייט.

ה' דוד א. כהן שפּענדעט זל. — 15 און רופט אַרויס אַלע חברים, בעקאַנטע, סימפּאַטיקער און פריינד.

פון דער געז. „תומכי עניים".

אַזוי ווי די נויט האָט זיך לעצטענס פערשפּרייט צווישען דער יודישער בע-פעלקערונג ביי אונז אין שטאָדט, האָט די חברה „תומכי עניים" בעשלאָסען אונטערצונעמען אַ רעסטונגס-אַקציע.

וועגען דעם ענין וועט האַלטען אַ דרוש הרב ר' בנימין רובין א. א. אין שטאָדטישען בית המדרש שבת הגדול פ' צו 2 30 נאָכמיטאָג.

פאַר פרויען וועלען זיין רעזערווירט פּלעצער.

פון קרן קימת לישראל.

אַלע אָרגאַניזאַציעס ווערען געבעטען אָבצוגעבען דאָס הרקה מאַטעריאַל און דאָס געזאַמעלטע געלד זונטאָג ט' ניסן פון 8-30 אָוועגד אין סעקרעטאַריאַט.

ווי יוגענד פאַרן „קרן-הישוב" רינג-קייט.

ה' דוד א. כהן שפּענדעט זל. — 15 און רופט אַרויס אַלע חברים, בעקאַנטע, סימפּאַטיקער און פריינד.

פון דער געז. „תומכי עניים".

אַזוי ווי די נויט האָט זיך לעצטענס פערשפּרייט צווישען דער יודישער בע-פעלקערונג ביי אונז אין שטאָדט, האָט די חברה „תומכי עניים" בעשלאָסען אונטערצונעמען אַ רעסטונגס-אַקציע.

וועגען דעם ענין וועט האַלטען אַ דרוש הרב ר' בנימין רובין א. א. אין שטאָדטישען בית המדרש שבת הגדול פ' צו 2 30 נאָכמיטאָג.

פאַר פרויען וועלען זיין רעזערווירט פּלעצער.

פון קרן קימת לישראל.

אַלע אָרגאַניזאַציעס ווערען געבעטען אָבצוגעבען דאָס הרקה מאַטעריאַל און דאָס געזאַמעלטע געלד זונטאָג ט' ניסן פון 8-30 אָוועגד אין סעקרעטאַריאַט.

דער פסח קומט אָן!

דעריבער דאַרף יעדער וויסען, אַז

ריינע מאַנדעל = מאַקאַראָנען, מאַנדעל = טאָרטען, צוקער = קוכען, אייער=מצות, זעמטליכע **צוקער=וואַרען,** ווי אויך **וואַרשאַווער שאָקאָלאַדען**

איז נאָר צו בעקומען ביי די לאַנג-עקזיסטירענדע פירמא

חיים קאַלקאַ, אָגראָדאָוואַ 6.

בעמערקונג: איך נעם אויך אָן צו באַקען אַלערליי צוקער געבעקס אויף פסח

אכטונג פרויען!

שוין פון מיטוואָך, דעם 21 מערץ ווערט אָנגענומען

הויז - באַק אויף צוקער - געבעקס כשר לפסח

צום פריין 1 זל. באַק=געלד א פונט צוקער

אויך איז צו בעקומען אַלערליי געבעקס אויף פסח.

ביי **מרכי שליווקאַ,** בערקאַ יאָסעלעוויטשאַ 7

פריהער אָגראָדאָוואַ 8.

אכטונג פרויען! צייט איז געלד!

ווער עס וויל האָבען אַנ'ענג יום-טוב דער זאָל קומען אין דער היגיענישער בעקעריי פון ה'

אייזענבערג, קאַטעדראַלנאַ 13 (פריהער סטראַשאַצקא גאַס)

וואו מען נעמט אָן הויז-באַק אויף פסח אויך אַלערליי צוקער-געבעקס, ווי **צוקערקוכען, מאַקראָנען, מאַנדעלטאָרט, בישקאָפּטען** א. ז. וו.— די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט דורך די ערשטקלאַסיגע דיפּלאָמירטע פאַכלייט

הירש קורנענדז און ווייספוס.

אויך איז צו בעקומען אויפ'ן אָרט אַלערליי געבעקסען.

כשר לפסח!

איך עמפּפעהל דער ג' קונדשאַפט על הג הפסח הבע"ל זעמטליכע

וואַרשטענען, אויפשניטען, סאַלאַמי, אונגאַרישע סאַלאַמי, געבוטען=שמאַלץ, בעסטע קוואַליטעט צו ביליגע פּרייזען.

מיט אכטונג **א. אָבראַמאָוויטש,** אַלעע 4 און אַלעע 28.

Hurtowy skład cerat, linoleum i przyborów tapicerskich
I. HOLAND i S-ka

איז איבערגעטראָגען געוואָרען אויף **נייער מאַרק 3 №**

און האָט אויפסלאַגער א גרויסען אויסוואהל:

כאַדניקעס, דיוואַנען, פּלושען, לינאָלעאום, אָפּאָנעס (ברעזענט), שעניקעס, פעלד=בעטלעך אַלץ צו ביליגע פּרייזען.

י. האָלאַנד און קאָמפּ., נייער מאַרק 3.

אכטונג טוריסטען!

אַלע טוריסטען, וועלכע ווילען פאָהרען קיין **פאַלעסטינא** אויף דער צייט פון **פסח** און **מזרח-יריד**

דאַרפען זיך גלייך ווענדען אין טוריסטען-ביוראָ ביי דער **יודענשטאַטס=פּאַרטיי,**

וואַרש, לעשנאָ 8 №

וועלכע אָרדענט איין גרופּען טוריסטען קיין ארץ ישראל.

פון פאַנד למען „אסירי ציון"

טיילט מען אונז מיט, אַז די אַלע, וואָס ווילען שפּענדען געוויסע סומען פאַר דער פערטיידיגונגס-אַקציע למען „אסירי ציון" קענען די שפּענדונגען און נדבות איינצאָהלען אין דער קאָאָ-פּעראַטיווער האַנדעלס - באַנק, נייער מאַרק 4.

פון דער יודענשטאַטס-פּאַרטיי.

מאָרגען שבת פונקטליך 4 נאָכמיטאָג קומט פאָר אַ פינה עברית געפירט דורך ח' קרעמערס.

שבת 9 אָוועגד קומט פאָר אַ רעפע-ראַט געהאַלטען דורך ח' מגר. א. בראָטמאַן א. ד. ט. „ווי אַזוי דאַרף מען זיך פאָרבייטען צו דער ענטשטע-הונג פון דעם יודענשטאַט". נאָך דעם רעפעראַט אַ גלעזיל טהיי. איינגאַנג פאַר חברים און סימפּאַטיקער.

וויכטיג פאַר די בעל-הבית'טעס.

אַלע שפּייז סוחרים האָבען שוין אויפ'ן לאַגער די גוט בעקאַנטע יום-טוב'דיגע מאַרגאַרין „אמאדא-מנורה" פון דער פירמע „מאַרגאַ" — וואַרשא.

די מאַרגאַרין „מנורה" איז פאַרווע און מען קאַן עס נוצען למאכלי בשר והן למאכלי חלב.

מיר מאַכען אָבער אונזערע קונים דערויף אויפמערקזאַם, אַז אונזער סחורה ווערט נאָר פערקויפט אין אָריגינאַל-פאַבריקס-פּעקלעך צו 1/4 קילאָ.

אויסערן נאָמען „מנורה" בעטען מיר אייך צו אַכטען אויף דער שוץ-מאַרקע „אמאדא". יעדעס פּעקל איז פערזעהן מיט אַ הכשר „כשר לפסח" פון ועד הרבנים בורשה, אונטער וועמענס השגחה עס געפונט זיך די פאַבריקאַציע פון „מנורה".

Kino „EDEN"

היינט פרייטאָג צום לעצטען מאָל!

Niewidzialny człowiek

פון מאָרגען שבת — גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם

Dama z Nocnego Klubu

אין די הויפּט-ראָלען:

מאַיאַ מעטאָט און אַדאָלף מאַנזשו.

אויסער'ן פּראָגראַם:

Wspomnienia z r. 1914

מיט יאַדוויגאַ סמאָסאַרסקאַ

שבת און זונטאָג—מיטאָג—פאַרשט.

Kino „LUNA"

דער אונפערגעסליכער „ציגיינער קעניג" **כאַזע מאַיקאַ** און **מאַנאַ מאָריס** אין פילם

NOC MIŁOŚCI

הערליכע מעלאָדיעס! שעהנע אַקציע!

אויסער'ן פּראָגראַם פּאַט און פאַראַמאָונט-קלאַנג-וואָך

די לעצטע געשעהענישען אין פאַריז

2 מיטאָג פאַרשטעלונגען

Profesor w Kabarecie — **שבת**

Klub Dżentelmanów — **זונטאָג**

„ATLANTIC"

אָגראָדאָוואַ 14.

גרויסער פּאַראַד פון די בערוהמטעסטע פילם-סטאַרס

ESKADRA STRACEŃCÓW

מיט רישאַרד דיקס, מערי אַסטאָר, דאָראָטאַ יאָרדאַן, שטראַהיים א.א.

ווי אויך דער וועלט-בעריהמטער פילם

TRAGEDJA AMERYKAŃSKA

מיט **סילוויאַ סידנעי.**

Mydło Bebe Szofmana - אייפעזל פאַר קינדער און ערוואַקסענע

זעה, לאַלקע! אפילו אַזאַ שעהנע באַבקע האָט אונז אָבגעבאַקען דאָס העזעל! דאָס איז דאָך קוכען, וואָס איז געבאַקען געווארען מיט דעם פאַק-פּולווער

דר. עטקערס „באַקין"

וועלכע שמעקט אונז שטענדיג אַזוי גוט

Dr. A. OETKER

מיר בעטען אַכטונג צו געבען אויף דעם העל-קאָפּ און נעמען אין אַכט, אַז נור די אָריגינעלע עט-קער'ס פאַבריקאַטען זענען גוט בעקאַנט זייט צעהנדליגער יאָהרען.

היט אייך פאַר ווערטלאָזע אימיטאַציעס!

די פאַרבעריי און כעמישע ווערקשטעטן
„BENETA"
טשענסטאָכאָוו, ב. יאָסעלעוויטשאַ 11
געגענאיבער דעם געוועלב פון דער קאַפּעלושאַרניע
ספּעציאַליטעט:
1. צו פאַרבען לויט מוסטערן,
2. דעטאַשירען (אַרויסנעמען פלעקען אָהן וושען),
3. אָפּטיילונג כעמיש צו רייניגען, פּוצען און פּרעסען קאַפּעלושען.
וואַשען מענער = ווערק אויף שטייף
מיט א דויערהאַפטען שפּיגעל-גלאַנץ.
דער אַנשטאַלט ווערט געפיהרט אונטער דער לייטונג פון אַנ-אַבסאָלווענט פון דער כעמיש-אינד. שולע אין וואַרשא מיט א לאַנגיעהריגער פּראַקטיק אין וואַרשא און לאָדז. קאָנקורענץ פּרייזען

ושמחת בחגך! די אַלטע בעקאַנטע פירמע ושמחת בחגך!
לייביש גאַלד
טשענסטאָכאָוו
נייעו' מאַרק 11
איז פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע
ווייען, מעהל, קידוש-ווייען צו ביליגע פּרייזען.
בעמערקונג: איך בעזיץ אויך אַלטען פּרימא אונגאַר-ווייען, רויט-ווייען ספּעציעל פאַר מאַנען-און צוקער-ליידענדע.

אכטונג! **אכטונג!**
ווילט איהר האָבען אויף פסח גוטען **ווייען** אויף אַרבע כוסות ווי אויך **מעהל כשר לפסח** צו זעהר ביליגע פּרייזען.
דאָס קענט איהר בעקומען נאָר אין דער לאַנג - עקזיסטירענדער ווייען און מעהל - פאַבריק
שמואל גאָלד, וואַרשאַווער 11 אָדער **קאַטעדראַלנע 3-5**
אויך בעקומט מען ביי מיר פּרימא **טרויבען=ווייען** און **רויט=ווייען** צו די ביליגסטע פּרייזען.

URODONAL

Zwalcza reumatyzm podagrę piasek sklerozę

czyści nerki oczyszcza wątrobę i stawy łagodzi arterje i zwalcza otyłość

Do nabycia we wszystkich aptekach i skł. apt.
Przedstaw cielstwo **Warszawa, Fredry 4.**

Redaktor i wydawca: B. Bocian — Druk. B. Bocian, Aleja 6